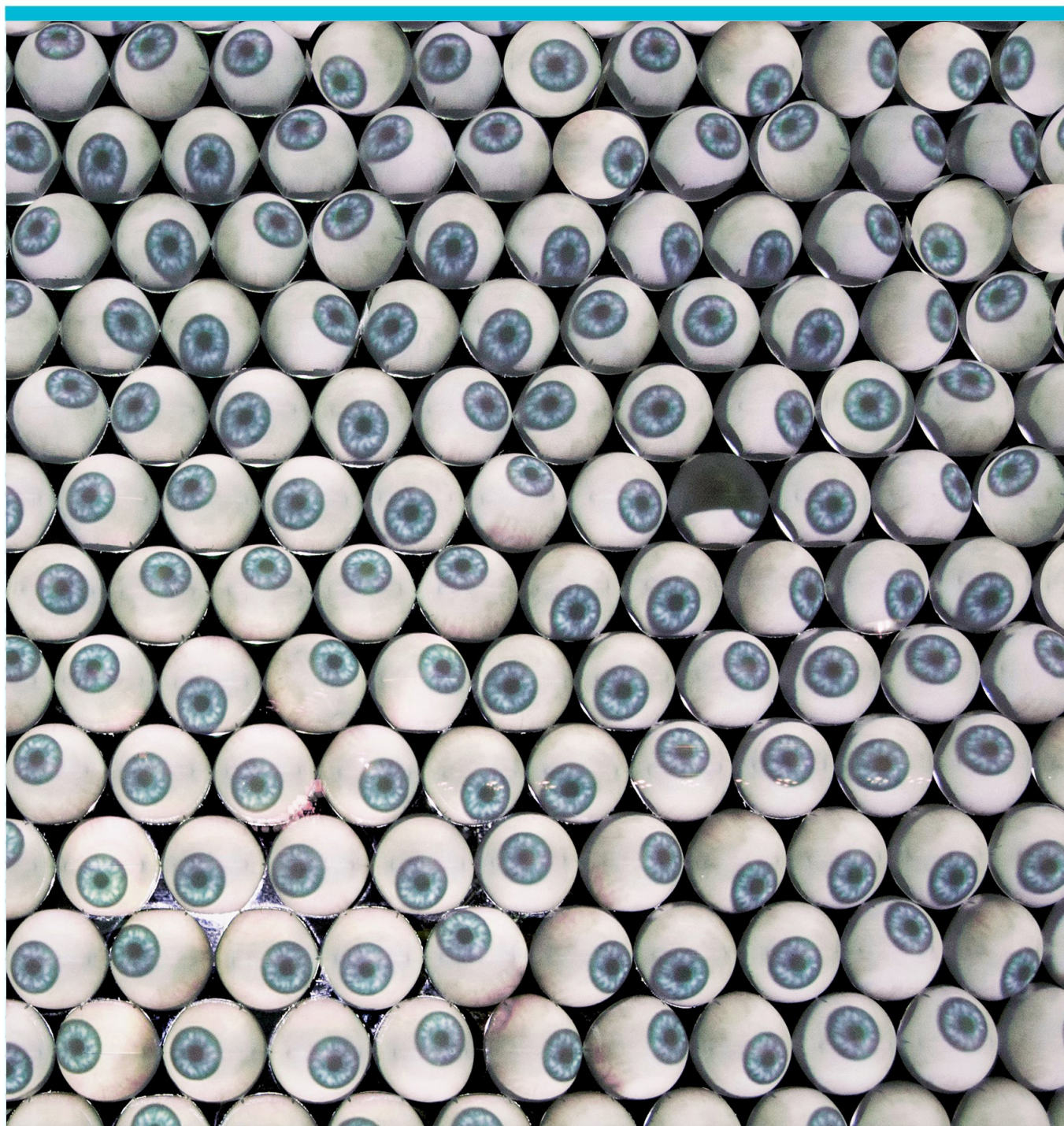

Mats Skjævesland Vium

ØYNE

En casestudie av tilskueres reaksjoner i møtet med en stedspesifikk installasjon i offentlig rom

Høgskolen i Sørøst-Norge
Fakultet for humaniora, idretts- og utdanningsvitenskap
Institutt for estetiske fag
Lærerskoleveien 40
3679 Notodden

<http://www.usn.no>

© 2017 Mats Skjævesland Vium

Denne avhandlingen representerer 60 studiepoeng

Sammendrag

Stedsspesifikk kunst er en type kunst som oppsto på 1960-tallet, og det er et mangfoldig begrep som har hatt ulik betydning i kunsten over tid. Denne oppgaven viser til en case-studie hvor jeg har laget en stedsspesifikk installasjon i offentlig rom og samlet inn ulike tilskuers reaksjoner i møte med denne. Installasjonen ble satt opp på torget på Notodden, med utstillingsperiode fra 16. november og frem til 13. desember 2016. Den samme installasjonen, med noen justeringer, ble også satt opp på Grünerløkka i Oslo fra 15. februar til 27. mars 2017.

Oppgavens problemstilling er todelt. Den første delen går ut på å beskrive ulike tilskueres reaksjoner i møte med den stedsspesifikke installasjonen i offentlig rom. Med en fenomenologisk-hermeneutisk innfallsvinkel vil undersøkelsene kunne si noe om typiske reaksjonsmønstre som opptrer. Oppgaven tar i bruk flere forskjellige metoder for innsamling av empirisk materiale, der tilskuernes reaksjonene er observert med bruk av film, lydopptak, kunstformidling med 8.-klasse, og kommentarer fra tilskuere. Det er både brukt skjult og åpen forskerrolle, der jeg både har vært tilskuer og deltaker.

Resultatene fra innsamlingene blir videre drøftet opp mot spørsmålet om kontekstens betydning for tilskuernes reaksjoner. Her brukes begrepet kontekst om verkets fysiske og arkitektoniske/urbane omgivelsene og de samfunnsmessige, kulturelle omgivelsene. Drøftingen skjer i lys av den teoretiske og didaktiske innfallsvinkelen som oppgaven tar utgangspunkt i. Her vil konflikten mellom det skolske og estetiske i kunstformidling i skolen være sentral.

Innhold

1	Innledning.....	7
	Oppgavens oppbygging	7
2	Teoretisk og didaktisk innfallsvinkel	9
	2.1 Installasjonskunstens bestanddeler	9
	Stedsspesifikk kunst hos Miwon Kwon	10
1.2	2.2.1 Det fenomenologiske/eksperimentelle paradigmet	11
	2.2.2 Det institusjonelle/sosiale paradigmet	12
2.2	2.2.3 Det diskursive paradigmet	13
	2.3 Kunstformidling for barn og unge	14
	2.3.1 Konflikt mellom det «skolske» og estetiske.....	15
3	Metode.....	16
	Vitenskapelig ståsted	16
3.1	3.1.1 Å innhente kunnskap gjennom et casestudium	17
	3.1.2 Reaksjoner som empiri	18
	De empiriske innsamlingsmetodene	19
3.2	3.2.1 Beskrivelse av eget skapende arbeid – logg og bilder.....	19
	3.2.2 Observasjon med lydopptaker, videokamera og refleksjonsnotater. 19	
	3.2.3 Medias saksfremstillinger og reaksjoner på sosiale medier	21
3.3	Forskningsetiske retningslinjer	21
4.1	Presentasjon av data.....	23
	Beskrivelse av eget skapende arbeid.....	23
	4.1.1 Fase 1: Den intuitive delen av prosessen.....	24
	4.1.2 Fase 2: Den systematiserte delen av prosessen.....	27
	4.1.3 Den praktiske gjennomføringen	30
	4.2 Tilskueres reaksjoner	35
	4.2.1 Kunstformidling med 8.-klasse	35
	4.2.2 Refleksjonsnotat 8.-klasse	38
	4.2.3 Beskrivelse av voksne forbipasserende (film).....	41
4.2	4.2.4 Bekrivelse av barns reaksjoner - videoklipp	48
	4.2.5 Kommentarer fra forbipasserende (lydopptak)	51
	4.2.6 Medias saksfremstillinger.....	54
	4.2.7 Reaksjoner på youtubefilm og sosiale medie	55
	Oppsummering av resultatene.....	56

5 Drøfting	58
Kontekstens betydning for blikket som ser og assosiasjonen til overvåkingsdebatten.....	58
Kontekstens betydning for debatten om torgets funksjon.....	59
Kontekstens betydning for uforventet handlinger.....	60
5.1 6 Konklusjon.....	62
7 Kunstnerisk etterprøving - konklusjon 2	63
5.2 7.1 Utstilling på Grünerløkka, Oslo	63
5.3 7.2 Vurdering av kontekstens betydning for utstillingen På Grünerløkka	70
Referanser.....	72
Bildeliste	74
Vedlegg	76

Forord

Denne skriftlige delen av masteroppgaven bygger på min videoinstallasjon «Øyne». Verken det skapende arbeidet eller den skriftlige delen av prosjektet hadde vært mulig å gjennomføre uten kyndig veiledning og god støtte fra gode mennesker rundt meg.

Mine kjære veiledere professor Stuart Ian Frost og førsteamanuensis Kari Carlsen har fra den spede begynnelse heiet på mitt prosjekt. De har vist stor entusiasme og gitt uttrykk for en solid tro på at jeg ville komme i mål med dette masterprosjektet. Frost og Carlsens tilnærming til prosjektet og meg som student har vært særlig inspirerende for meg. Gjennom deres veiledning har jeg opplevd en personlig utvikling som jeg før denne masteroppgaven ikke var i besittelse av. Jeg kjenner på stor takknemlighet og ydmykhet over at jeg skulle oppleve å bli veiledet av dem i dette prosjektet. Det kjennes også vemodig å vite at denne veiledningen nå har en ende.

Til tider har prosjektet vært altoppslukende. Mine gode venner og medstudenter Daniel, Andreas og Henrik har gjennom hele prosjektet vært solide støttespillere her i Notodden. Når jeg har vært i behov av å stabilitet og ro rundt meg, når prosjektet har vært særlig hektisk, har de alle tre stilt opp på hver sin måte og gitt meg støtte og oppmuntring.

Videre ønsker jeg å takke min gode venninne Ragnhild Eik i Trondheim for kyndig lesning av masteroppgaven, og for avgjørende motivering.

Mine største supportere er mine kjære foreldre og mine to brødre. Deres interesse for prosjektet, oppmuntring og praktisk hjelp når det har vært behov for det, har vært uvurderlig også i dette prosjektet.

Til slutt vil jeg takke Høgskolen i Notodden i sin helhet. Jeg har hatt to fantastiske år som student her i byen, og kjent på en tilhørighet til skolen helt fra studiestart høsten 2015. Velvillige lærere og andre ansatte på skolen har gjort at trivselen for min del har vært stor. Skolen har innfridd mine forventninger som student til det fulle.

04.05.17

Mats Skjævesland Vium

1 Innledning

Da jeg startet arbeidet med mitt masterprosjekt, tok jeg utgangspunkt i mine interesser for skulptur og installasjons. Denne uttrykksformen er noe jeg har praktisert de siste årene. Jeg er opptatt av at det jeg lager, kan gi en opplevelse hos tilskuerne, og at det kan bevege flere typer mennesker i alle aldre. Det kan være at det er min pedagogiske utdanning som har påvirket dette premisset.

Som grunnskolelærer i kunst og håndverk er jeg opptatt av å fremme at personlige estetiske *opplevelser* fører til selvstendig meningsdanning hos tilskuere, og at kunst derfor kan være et viktig bidrag i skolens dannelsesperspektiv. Kunst kan si noe om livet, hva det vil si å være menneske, ved at den snakker til en på en helt personlig måte. I debatten om kunstformidling i skolen er det et kjent problem at kunstmøter brukes som instrumenter, og at det estetiske kommer i skyggen av et ønske fra det pedagogiske om konkret læring gjennom metodisk virksomhet. Denne problematikken vil være en del av den teoretiske og didaktiske innfallsvinkelen som denne oppgaven bygger videre på.

Med min interesse for skulptur og installasjon, og ønske om å spre kunst ut til folket, har jeg lenge hatt lyst til å lage en stedsspesifikk installasjon i offentlig rom. Derfor er problemstillingen i denne oppgaven som følger:

- 1.2 *Hvilke reaksjoner oppstår hos publikum i møtet med en stedsspesifikk installasjon i offentlig rom, og hvordan har utstillingens kontekst innvirkning på dette?*

Oppgavens oppbygging

Oppgaven vil starte med å redegjøre teoretiske aspekter som vil være relevante for å besvare oppgavens problemstilling med stedsspesifikk kunst som kjernebegrep. Dette skjer i kapittel 2, som også tar for seg det didaktiske grunnlaget for kunstformidling i skolen. Problemområdet sirkles inn, og den utøvende og teoretiske undersøkelsen blir pekt ut. Kapittel 3 innledes med å plassere det vitenskapelige ståstedet som er brukt i prosjektet, etterfulgt av en redegjørelse av de innsamlingsmetodene oppgaven tar i bruk. I kapittel 4 blir resultatene av det empiriske materialet fra de til sammen syv ulike innsamlingsmetodene presentert. Materialet blir presentert gjennom logg og foto av eget skapende arbeid, transkripsjon av lydopptak av kunstformidling med 8.-klasse og transkripsjon av tilskuernes refleksjoner, videoutdrag av ulike tilskueres reaksjoner og

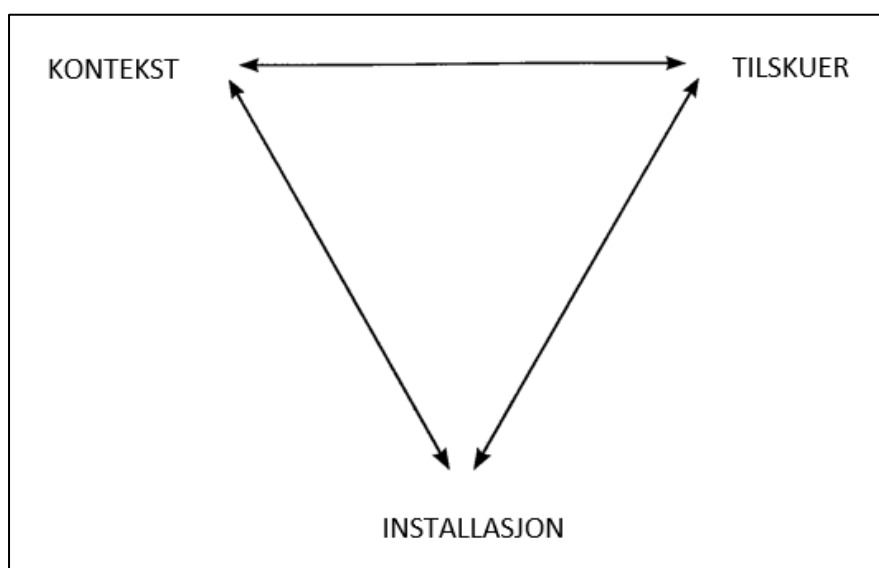
saksfremstillinger fra aviser og på internett. I kapittel 5 drøftes resultatene fra det empiriske materialet opp mot hverandre, og den hverdagslige kontekstens betydning for publikummernes reaksjoner blir diskutert i lys av det teoretiske og didaktiske grunnlaget. Hoveddelen av oppgaven avsluttes med en konklusjon på oppgavens problemstilling i kapittel 6.

I kapittel 7 presenteres en praktisk skapende konklusjon i form av at installasjonen ble flyttet til en ny kontekst. Prosessen med denne utstillingen vil presenteres gjennom bildedokumentasjon med korte beskrivelser i tekst. Kapittelet avsluttes med en kommentar på hvordan utstillingen fungerte i lys av den tidligere konklusjonen.

2 Teoretisk og didaktisk innfallsvinkel

2.1 Installasjonskunstens bestanddeler

I boken *Installationkunsten – mellom bilde og scene* beskriver Anne Ring Petersen installasjon som en kunstform bestående av tre bestanddeler, og hun illustrer spenningsforholdet mellom dem i form av en trekantmodell (2009, s. 46). Det er en relasjonell modell som beskriver installasjonen som verk og genre. De tre bestanddelene er *kontekst*, *tilskuer* og *installasjon*.

Figur 1 Relasjonell modell av installasjonen som verk og genre

I denne oppgaven vil begrepet kontekst omfatte verkets fysiske og arkitektoniske/urbane omgivelser og de samfunnsmessige, kulturelle kontekstene. Tilskuer vil omfatte tilskuerens fenomenologiske, kroppsavhengige og subjektive opplevelse, og installasjonen som bestanddel vil fokusere på den bestemte installasjonens form, i både fysisk og semiotisk betydning. Her følger jeg i stor grad Petersen (Petersen, 2009, s. 46).

I den *stedspesifikke kunsten* som utviklet seg på 60-tallet, mener enkelte kunstnere at utstillingsrommet skaper et skille mellom kunsten og den virkelige verden (Kwon, 2002, s. 11). Dette skillet var på mange måter et ideal i modernismen, der kontekstens betydning ikke skulle være en del av skulpturens uttrykk. Skulpturen skulle være autonom. Utstillingsrommet er også et offentlig sted, men for mange mennesker er ikke dette et hverdagslig sted. Derfor kan det være et tydelig skille mellom kunstverden og verden

utenfor. Som vi skal se, var det å i stedet fremme den hverdagslige konteksten noe av motivasjonen i den stedsspesifikke kunsten. Ved at kunstobjektet er plassert i hverdagslige omgivelser, vil kunsten oppleves annerledes for tilskueren.

Stedsspesifikk kunst hos Miwon Kwon

Stedsspesifikk kunst er et mangfoldig begrep som har hatt ulik betydning i kunsten over tid (Kwon, 2002, s. 1). Kunsten som oppsto på 1960-tallet, var på mange måter et oppgjør med modernismens syn på stedets betydning, et oppgjør som førte til et tydelig brudd i kunsthistorien. Her vil jeg derfor starte i denne perioden og fortsette med en kunsthistorisk redegjørelse av begrepet stedsspesifikk kunst og dets utvikling.

Om stedsspesifikk kunst er Miwon Kwon, med sin bok *One Place After Another. Site – specific Art and Locational Identity* (2002), en sentral kunsthistoriker. I det følgende er det hennes beskrivelser av begrepets utvikling som vil bli presentert. Hun beskriver utviklingen av stedsspesifikk kunst ved å dele den i inn i det hun beskriver som tre paradigmer (Kwon, 2002, s. 3). Dette er det *fenomenologiske/eksperimentelle*, det *institusjonelle/sosiale* og det *diskursive paradigmet*. Kwon presenterer de tre paradigmene som en kronologisk- historisk utvikling som starter med den fenomenologiske stedsspesifikke kunsten på 1960-tallet. Samtidig understreker hun at denne fremstillingen ikke kan sees på som diskrete separasjoner av perioder, men heller konkurrerende og overlappende definisjoner som mer eller mindre har dominert i tid og uttrykk.

Stedets betydning har åpenbart alltid vært et sentralt element i kunst, men under modernismen utrykte kunsten tydelig likegyldighet til stedet (Kwon, 2002, s. 11). En skulptur skulle fremstå som selvrefererende og fungere autonomt. På slutten av 1960-tallet startet enkelte kunstnere å utfordre dette kunstsynet ved å heller gi etter for miljøsammenhengen. Sakte men sikkert oppsto en antitese til påstanden om at «If you have to change a sculpture for a site there is something wrong with the sculpture» (Kelly 1997 i Kwon, 2002, s. 11). Et eksempel på dette var kunstneren Robert Berry, som i et intervju i 1969 erklærte at hans vaier-installasjoner var «...made to suit the place in which it was installed. They can not be moved without beeing destroyed» (Berry, 1969 i Kwon, 2002, s. 11). Med denne kommentaren annonserte Berry en tidlig fase av den estetiske eksperimenteringen som ble tydeligere fremtredende i den skulpturelle praksisen utover

det neste tiåret, og som på mange måter var starten på en dramatisk reversering av det modernistiske paradigmet.

At stedet fikk en vesentlig betydning i kunsten, førte først og fremst til at kunstneres estetiske ambisjoner ble mer åpne (Kwon, 2002, s. 13). Kunstnere begynte å eksperimentere med å overskride begrensingene i tradisjonelle medier som maleri og skulptur. Land/earth art, prosesskunst, installasjonskunst, konseptkunst og performance/kroppskunst er kunstformer som etablerte seg på 1970-tallet, og som er tydelige eksempler på dette.

2.2.1 Det fenomenologiske/eksperimentelle paradigmet

Det at nye stedspesifikke verk ble formelt styrt eller bestemt av miljøsammenhengen, førte til at de dominerende modernistiske tankene ble radikalt fortrent av vesentligheten av naturlandskapet og hverdagslige omgivelser (Kwon, 2002, s. 10-11). At kunstens utgangspunkt gikk fra å bli oppfattet som ei blank tavle, en *tabula rasa*, til å bli et uløselig forhold mellom skulptur og sted, førte også til at betrakterens fysiske tilstedeværelse ble en avgjørende funksjon for verkets ferdigstillelse. Dette var en motsetning til den modernistiske intensjonen, en tradisjon som hadde rådet flere tiår i forveien. Den epistemologiske utfordringen i å bryte kunstobjektets autonomi ved å legge til sammenhengen den fremstilles i, førte dermed til en radikal endring i selve erkjennelsesformen i kunstfaget. Erkjennelsesformen gikk fra å være en gammel kartesiansk modell til en mer fenomenologisk modell, der tilskuerens kroppslige tilstedeværelse var utgangspunktet i erkjennelsesformen.

I tillegg til at uttrykket og erkjennelsesformen endret seg, var også en av kunstneres motivasjoner å bryte med den kapitalistiske markedsøkonomien som de mente dominerte kunsten (Kwon, 2002, s. 11). At kunsten hadde utviklet seg til å bli en transportabel og utskiftende vare, og en del av kreftene i den kapitalistiske markedsøkonomien, var noe som stred imot kunstens intensjoner. En kunstform som ødelegges hvis den flyttes fra stedet den er knyttet til, som Robert Berry beskrev den, passet derfor ikke inn i den etablerte markedsøkonomiske modellen. Kunstnerne ønsket ikke at slike kapitalistiske kriterier skulle ha innflytelse for den kunstneriske praksisen.

Oppgjøret fra modernismen, der skulpturen ble satt i et uløselig forhold til stedet, førte til at:

1. Uttrykksformen ble mer åpen og eksperimentell.
2. Erkjennelsesformen ble mer fenomenologisk ved at tilskuerens kroppslige tilstedeværelse ble grunnleggende i den kunstneriske praksisen og i betraktningen av den.
3. Kreftene i den kapitalistiske markedsøkonomien hadde ikke like stor innflytelse.

Disse faktorene førte til at de modernistiske tankene ble radikalt fortrenkt, og Kwon betegner det nye paradigmet som det *fenomenologisk/eksperimentelle* (Kwon, 2002, s. 13).

2.2.2 Det institusjonelle/sosiale paradigmet

Mens hovedfokuset til kunstnerne innen det fenomenologiske paradigmet var å integrere det fysiske stedet for på denne måten å endre kunstens erkjennelsesform, var det også kunstnere på slutten av 1960-tallet og utover 1970-tallet som begynte å utvide betydningen av begrepet sted ved å legge til de sosiale forholdene (Kwon, 2002, s. 13). I denne typen kunst var det ikke bare det fysiske stedet i tid og rom som ble integrert i kunstverkene, men også det kulturelle og de sosiale rammeverkene. Kunstinstitusjonenes ideologiske funksjon ble her spesielt kritisert. Når kunstinstitusjonene omtales, innebærer dette bl.a. kunstkritikerne, museene, gallerieierne, kunsthistorien og kunstmarkedet (Kwon, 2002, s. 13). For kunstnere som Mel Bochner og Daniel Buren var gallerirommet, eller «the white cube», selve symbolet på kunstinstitusjonen som ideologi. De hvite og sterile veggene, den kunstige belysning, det kontrollerte klimaet og de arkitektoniske rammene i galleriene og museene, skapte et skille mellom kunstens verden og den ytre verden. Motivasjonen hos kunstnerne var derfor å bryte kodene for å avsløre de formelle og kulturelle grensene som skapte dissonans mellom kunstinstitusjonens ideologi og verden utenfor. Kwon betegner denne kunstneriske utviklingen som det *institusjonelle/sosiale paradigmet*.

På 60- og 70-tallet ble dette stort sett gjort gjennom en institusjonskritikk som problematiserte gallerirommet som fysisk symbol på hele kunstinstitusjonen (Kwon, 2002, s. 14). Et eksempel på et slikt verk var *Within and Beyond the Frame* (1973) av Daniel Buren.

Figur 2 *Whitin and Beyond the Frame* av Daniel Buren (1973)

Buren monterte nitten svart-og-hvitstripede tekstiler (Kwon, 2002, s. 14). på en vaiere i et i galleri. De første tekstilene hang inne i galleriet, mens resten var spent over gaten, fire etasjer oppe i lufta. På denne måten skapte tekstilene relasjon mellom et indre og et ytre rom. Verket var utstilt i en måned, og tekstilene som hang ute, ble preget av slitasje fra vær, vind og forurensning. Verket kan leses som kritikk av kunstinstitusjonen med at tydelig skiller kunstinstitusjonens verden med verden utenfor.

2.2.3 Det diskursive paradigmet

Den tredje utviklingen som Miwon Kwon presenterer, er *det diskursive paradigmet* (Kwon, 2002, s. 26). Det diskursive paradigmet var, ifølge Kwon, et resultat av kunstnerens behov for å være samfunnsengasjerte. Denne kunsten er ikke begrenset til å ta plass kun i galleriet og museumsrommet, men dukker opp i de fleste sosiale rom som sykehus, skoler, hoteller, kirker, supermarkeder, universiteter, konferanser, osv. Verket fokuserer på noe samfunnsmessig viktig og skaper debatt. Verkets innhold og ringvirkningene av det utgjør det stedsspesifikke. Stedet er ikke en forutsetning for kunsten, slik kunstinstitusjonen var i det *institusjonelle/sosiale paradigmet*, eller slik det fysiske forholdet mellom verk og sted var i det *fenomenologiske paradigmet*. Stedet i *det diskursive paradigme* oppstår i form av debatter når kunstneren gjennom verket sprer sin samfunnskritikk, sitt budskap eller sin oppfordring ut i verden.

Ved at kunsten beveget seg vekk fra intuisjonene, og samtidig kommenterer de samfunnsmessige forholdene relatert til stedet, ble kunsten som fagområde kraftig utvidet (Kwon, 2002, s. 27). Kunsten ble integrert i verden utenfor, og rettet slik fokus mot viktige hendelser, prosesser, problemer i tiden. På denne måten ble flere andre fagområder som litteraturkritikk, sosiologi, antropologi, psykologi, filosofi,

datateknologi, arkitektur, urbanisme, miljøvern, naturvitenskap og så videre en tydeligere del av det kunstneriske uttrykket. Ofte benytter disse kunstnerne seg av populærkulturelle kanaler som motebransjen, media, musikk, film, reklame, tv og internett. Dette er med på å utvide begrepet sted til et enormt felt.

2.3 Kunstformidling for barn og unge

Det vil i denne delen av oppgaven bli gjort en kort presentasjon av konflikten mellom det *pedagogiske/skolske og det estetiske*, en konflikt som stadig blir problematisert i kunstformidling til barn og unge. Konflikten vil bli tatt opp og vist til i oppgavens drøftingsdel der kontekstens betydning for tilskuernes reaksjoner i møte med den stedsspesifikke installasjonen i offentlig rom, blir diskutert.

Kunstformidling er en viktig del av skolens mål, noe som kommer til uttrykk i den generelle delen i læreplanverket og i de ulike læreplanene. Siden 2001 har *Den Kulturelle Skolesekken* (DKS), i samarbeid med Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet, vært en landsdekkende ordning og sentral bidragsyter i å fremme profesjonelle kunst- og kulturopplevelser for barn og unge. I løpet av årene har området kunst for barn og unge blitt godt etablert, og det har blitt en samfunnsoppgave å tilby barn og unge kunst. Med dette har det oppstått diskusjon om hva kunstformidling skal være. *Kunstløftet* var et utviklingsprosjekt og satsning igangsatt av Norsk kulturråd i 2008, og varte fram til utgangen av 2015. Målet med denne satsingen var å «... fremme dialog, debatt, forsøk og økt kunnskap blant kunstfeltenes aktører om vilkår og utfordringer knyttet til produksjon og formidling av ny kunst for barn og ungdom» (Kulturrådet, 2013, 16.03.). Med fokus på kunnskapsproduksjon og kunnskapsutvikling har *Kunstløftet* gitt ut en rekke artikler som har pekt på utfordringer innen feltet.

I kunstløftets avis nr. 4, 2014 om temaet kunstformidling poengterer kunstteoretiker Gunnar Danbolt at feltet kunstformidling er et kulturfenomen uten stabil natur, og at kunst i seg selv er et problemfylt fenomen å formidle (Danbolt, 2014, s. 4-5). Han skriver at: «Et kunstverk på den ene siden er et objekt som kan, og skal, beskrives og analyseres og settes inn i ulike sammenhenger - kunsthistoriske, idéhistoriske og samfunnsmessige. Men et kunstverk er på den andre siden mer enn bare en gjenstand - det kan også være et *du* som tiltaler oss» (Danbolt, 2014, s. 5). Han mener at utfordringen for kunstformidlingen ligger akkurat her: «... å gi verket liv og tale». (Danbolt, 2014, s. 5).

2.3.1 Konflikt mellom det «skolske» og estetiske

Fra Danbolt sin beskrivelse av de to sidene av et kunstverk kan vi trekke paralleller til det problemområdet som vi tradisjonelt tenker på som pedagogikk versus estetiske strategier, et forhold som stadig åpner opp for konflikt i kunstformidlingen for barn og unge i skolen. Dette påpeker Catherina Christophersen (2013) i forskningsrapporten «Om elevene og den kulturelle skolesekken». Der skriver hun:

Det «skolske» beskrives som metodisk, systematisk og intellektuelt, og dermed fremstår det estetiske som noe emosjonelt, utvunget, frigjørende og utviklende. Pedagogisk virksomhet fremstilles som oppdragelse, leksjoner, moralske budskap, og regler, altså noe helt annet enn kunst. Dette bidrar til å konstruere en motsetning mellom estetikk og pedagogikk, opplevelser og læring, og mellom frihet og struktur (Brevik og Christophersen, 2013, s. 79-80).

De to sidene av en kunstformidling beskrives med to forskjellige syn på hva målet med kunstformidling for barn og unge skal være og føre til. Fra skolens side er det «skolske», det pedagogiske, et ønske om at kunstformidlingen skal bidra med læring gjennom konkret sosial aktivitet i kunstmøtet. På den estetiske siden, en innfallsvinkel foretrukket av kunstneren, er ønsket at formidlingen skal skje gjennom kunstens erfaringsrom, at kunsten i seg selv skal gi en unik personlig estetisk *opplevelse* som fører til selvstendig meningsdanning hos tilskueren. I Kunstløftets artikkel *På søken etter medkjennelse* (2013), skriver Elin Høyland, som en kommentar på denne konflikten, at en i nyere kunstteori og kunstuttrykk er særs innstilt på å aktivere sitt publikum direkte, og bryte skillet mellom det kunstneriske uttrykket og konteksten det inngår i. Hun skriver at: «Å oppleve kunst i dag er ofte knytt til å inngå i ein *sosial* og slik sett grunnleggande *deltakande* situasjon. Slik sett kan ein i det minste teoretisk sett sjå klare samanfall mellom nyare pedagogikk og estetisk teori» (Høyland, 2013, s. 50).

3 Metode

I dette kapitlet blir det gjort rede for hvilke forskningsmessige valg som er gjort for å besvare oppgavens problemstilling. Problemstillingen består i å undersøke hvilke reaksjoner som oppstår hos tilskuerne i møte med en steds spesifikk installasjon i offentlig rom. Som beskrevet tidligere, vil opplevelsen av installasjonen alltid være påvirket av spenningsforholdet mellom bestanddelene: installasjonen som kunstobjekt, konteksten og tilskueren (se figur 1). Dette gjør at årsaksforholdene bak en enkelt tilskuers reaksjon vil være svært komplekse. Komplexiteten forsterkes også med at enhver tilskuers kulturelle bakgrunn, interesser, kunnskaper og erfaringer vil være svært individuelle. Det vil dermed være en umulig oppgave å bruke målbare variabler for å klargjøre objektive årsaksforhold i en bestemt tilskuers reaksjon. Det som vil være mulig, er å kunne konstatere visse sammenhenger mellom de ulike delene i de ulike reaksjonene, og dermed utvikle erkjennelse om fenomenet som en helhet.

Vitenskapelig ståsted

3.1

En hermeneutisk tilnærming vektlegger at det ikke fins en egentlig sannhet, men at fenomener kan tolkes på flere nivåer (Thagaard, 2003, s. 37). Med en hermeneutisk tilnærming vil en kunne konstatere visse sammenhenger som vokser frem i spennet mellom helhet og del i fortolkningene av empirien som blir samlet inn. Ved å undersøke forskjellige deler av reaksjonene som oppstår hos tilskuere i møte med en stedsspesifikk installasjon i offentlig rom, for å så se dem i en helhet, og deretter la den virke tilbake på delene igjen, vil en kunne utvikle erkjennelse om fenomenet. Vekselvirkningen mellom del og helhet omtales gjerne som den hermeneutiske sirkel, og denne tolkningsprosessen er et sentralt prinsipp i den hermeneutiske læren om hvordan vi forstår et fenomen (Halvorsen, 2007, s. 18). I det hermeneutiske vitenskapssynet er selve prosessen i forskningsarbeidet derfor avgjørende.

Forholdet mellom sannhet og metode blir problematisert av H.G. Gadamer (Hjardemaal, 2011, s. 193). Han skriver i *Warheit und Method* at det ikke vil være mulig å få objektiv sannhet i de humanistiske fag, ettersom forforståelsen alltid vil sette preg på vår forståelse av et fenomen. Den enkeltes kultur, biografi, språk osv. vil alltid prege tolkningsprosessen. Fordi forforståelsen kan virke blokkerende for tolkningen av fenomenet som undersøkes, mener Gadamer at det først må gjøres en reflekterende

beskrivelse av tolkerens forforståelse. På denne måten vil en gjøre seg bevisst på hvordan egen forforståelse påvirker forståelsen av fenomenet. Denne bevisstgjøringen gjør at en stiller seg mer åpen til fenomenet ved at fenomenet og tolkeren beveger seg etter hverandre i en mer gjensidig dialog. (Hjardemaal i Kleven 2002, s. 41). Forskeren blir dermed en sentral del av tolkningsprosessen, og denne formen for hermeneutikk omtales derfor også som fenomenologisk hermeneutikk (Halvors, 2013, s. 20). I stedet for å være en nøytral tilskuer vil forskeren her få en deltakende status og være en som går inn i et spill med den og det som utforskes. Dette er særlig aktuelt der menneskers atferd og forståelse utforskes.

For å undersøke de ulike reaksjonene som oppstår hos tilskuerne i møte med en steds spesifikk installasjon i offentlig rom, er det tatt i bruk en fenomenologisk hermeneutisk metode. Med å først undersøke de ulike delene av tilskueres reaksjoner i møte med en slik installasjon, og deretter sammenstille og sammenlikne beslektede forhold i en større helhet, vil det være mulig å si noe om kontekstens innvirkning på tilskuernes reaksjoner. En slik tilnærming til kunnskap kan la seg undersøke gjennom en *casestudie*.

3.1.1 Å innhente kunnskap gjennom et casestudium

Ordet *case* kommer fra latin *casus* som betyr *tilfelle* (Christoffersen og Johannessen, 2013, s. 109). Det som kjennetegner en casestudie, er at forskeren henter inn mye informasjon fra noen få enheter eller «caser» over kortere eller lengre tid gjennom detaljert og omfattende datainnsamling. Det benyttes flere kilder, men felles for dem er at kildene er tid- og stedsavhengige. Casestudier gjennomføres ofte ved hjelp av kvalitative tilnærminger, som observasjon eller åpne intervjuer. Det er en fordel om det kombineres forskjellige metoder for å fremskaffe mye detaljert data (Yin, 2007 i Christoffersen og Johannessen, s. 110). I samfunnsforskning er det særlig to kjennetegn ved en case: avgrenset oppmerksomhet mot den spesielle casen, og en mest mulig inngående beskrivelse. Casen undersøkes grundig og detaljert for å få mest mulig data. Caseundersøkelser består kort sagt i å samle så mye informasjon som mulig om et avgrenset fenomen (casen). Det er ingen fasit for hvordan casestudier gjennomføres, og forskeren har relativt frie hender (Stake 1995 i Christoffersen og Johannessen, s.110).

I denne forskningen vil det anvendes en tilnærming til et enkelt casedesign for å direkte kunne høre og observere hva de studerte aktører sier og gjør. I oppgaven er det tilskuerens

reaksjoner i møtet med en stedsspesifikk installasjon i offentlig rom som skal undersøkes. Med et slikt møte som case vil en kunne innhente nødvendig empiri til å kunne besvare problemstillingen. Derfor vil det vises til en stedsspesifikk installasjon i offentlig rom som jeg selv har lagd, og de ulike tilskuernes reaksjoner i møte med installasjonen vil bli beskrevet. Konteksten som installasjonen var montert i, var vinduene i et lite hus på Notodden torg. Installasjonen strekker seg dermed ut mot publikum i det offentlige rom. Ved å undersøke publikums forskjellige reaksjoner i møte med denne installasjonen vil det det være mulig konstatere visse sammenhenger mellom reaksjonene som viser seg, og dette vil deretter ses i lys av konteksten betydning.

3.1.2 Reaksjoner som empiri

For å kunne si noe om reaksjonene som oppstår hos publikum i møtet med installasjonen, vil det gjøres forsøk på å avdekke ulike reaksjonsmønstre. En utfordring med dette, som nevnt tidligere, er at det alltid vil være flere og svært individuelle komponenter som utgjør en reaksjon hos en tilskuer. Følelser, sansbare opplevelser, intellektuelle fortolkninger og ytre atferd, som fysiske responser som bevegelsesmønstre og interaktive handlinger, er eksempler på komponenter som sammen utgjør en reaksjoner. En tilskueres individuelle kultur, interesser, kunnskap og erfaringer vil uansett være utgangspunktet for dette. Med andre ord er det svært komplekse årsaksforhold som ligger til grunn, og området som skal undersøkes må derfor begrenses.

På en annen side, er ikke intensjonen med denne oppgaven å beskrive alle de komplekse årsaksforholdene og dyptliggende faktorene som ligger bak enhver tilskuers reaksjonsmønstre. Problemstillingen fokuserer på tilskuernes reaksjoner i møte med den stedsspesifikke installasjonen i det offentlige rommet, og det er kontekstens betydning som er oppgavens fokusområde i dette møte. Som beskrevet tidligere i oppgaven vil begrepet kontekst her omfatte verkets fysiske og arkitektoniske/urbane omgivelser og de samfunnsmessige, kulturelle kontekstene. Selv om spenningsforholdet mellom installasjon, kontekst og tilskuer i sin helhet er det som utgjør en tilskueres reaksjon, vil det legges størst vekt på kontekstens betydning for reaksjonene. For eksempel vil beskrivelser av tilskuernes spontane reaksjoner på stedet være en innsamlingsmetode som vil kunne beskrive dette på en tydelig måte. Fokuset vil ligge på å få frem korte beskrivelser av et stort antall informanters spontane reaksjoner, heller enn lange og utfyllende beskrivelser av få informanters personlige årsaksforhold. Dersom jeg hadde ønsket å fokusere inn mot tilskuerens personlige kultur, interesser, kunnskap og erfaringer

som bakgrunn for reaksjonen, ville for eksempel dybdeintervju med et lite antall informanter vært en mer relevant innsamlingsmetode. Dette er noe det ikke vil vises til her.

De empiriske innsamlingsmetodene

3.2 For å fokusere og beskrive de ulike delene ved reaksjonene som oppstår i møtet med installasjonen, er det brukt en rekke ulike kvalitative metoder. Kvalitative undersøkelser er fleksible, og det er metoder som brukes for å få frem tilskuernes personlige forståelser og handlinger i situasjonen de befinner seg i (Christoffersen og Johannessen, s. 17).

3.2.1 Beskrivelse av eget skapende arbeid – logg og bilder

Denne empirien er basert på mine opplevelser og erfaringer av den skapende prosessen fra starten av arbeidet frem til ferdig utstilling. Arbeidet vil delvis presenteres med å vise til tanker fra loggnotater som er gjort underveis, men også multimodalt med bilder og film. Beskrivelsen av det skapende arbeidet vil også fungere som en presentasjon av den stedsspesifikke installasjonen som her brukes som case. Denne delen av empirien vil også fungere som en bevisstgjøring av min forforståelse av installasjonen. Ved at min posisjon og refleksjoner om installasjonen blir presentert som empirisk materiale på lik linje med empirien om tilskuernes reaksjoner, vil jeg selv være del av utvalget i empirien som skal tolkes og analyseres.

3.2.2 Observasjon med lydopptaker, videokamera og refleksjonsnotater

En måte å tilnærme seg tilskuernes reaksjoner i møte med installasjonen på, er å dokumentere den direkte og spontane reaksjonen i møtet mellom dem. Observasjon egner seg godt når en forsker ønsker direkte tilgang til det han undersøker. Innsamlingsmetodene der det er brukt observasjon som innsamling av empirisk materiale, vil her beskrives gjennom min forskerrolle i innsamlingen.

En forskers rolle i en observasjon kan være deltaker eller tilskuer, og den kan være åpen eller i skjul for informantene. Christoffersen og Johannessen presenterer til sammen fire typer observasjonsroller (Christoffersen og Johannessen, s. 69).

	Skjult	Åpen
Deltaker	Fullstendig deltaker	Deltakende observatør
Tilskuer	Fullstendig observatør	Observerende deltaker

Figur 3 En typologi over feltroller (Christoffersen og Johannessen, s. 69)

Det empiriske materialet fra observasjon av tilskuernes reaksjoner ble samlet inn under installasjonens utstillingsperiode fra 16. november og frem til 13. desember 2016.

I den første innsamlingen av observasjoner var min rolle deltakende observatør. Dette var under en kunstformidling av installasjonen, der jeg selv var kunstformidler, og der elever fra en 8.-klasse var tilskuere. Som deltakende observatør ble jeg en del av miljøet som ble studert, og de som ble observert, var klar over at hele kunstformidlingen ble spilt inn på en lydopptaker.

Den neste innsamlingen ble gjort ved at den samme 8.-klassen skrev hvert sitt refleksjonsnotat med tanker og følelser de fikk i møte med installasjonen på torget. Her ble refleksjonsspørsmålet formulert av meg som forsker, men utenom dette var jeg ikke deltakende i den videre settingen. Dermed var min rolle i denne innsamlingen observerende deltaker. De håndskrevne notatene ble samlet inn og transkribert.

Observerende deltaker var jeg også i videodokumentasjon av barns møte med installasjonen. Ettersom det ble spurt om tillatelse av barna og deres foresatte til å filme deres reaksjoner i dette møter, var deltakerne klar over observasjonen og min rolle som forsker. Filmingen ble gjort på avstand, og jeg er ikke del av den deltakende settingen.

I den tredje typen observasjon som ble brukt, var min rolle som forsker fullstendig deltaker. Som fullstendig deltaker, ble jeg en del av miljøet som studeres, og deltar i den ordinære samhandlingen mellom aktørene. Som fullstendig deltaker, som vi ser i tabellen ovenfor, holder forskeren sin identitet skjult for gruppen han vil undersøke. Denne typen observasjon ble brukt for å få frem voksne tilskueres tanker og følelser i møte med installasjonen. Under innsamlingen spilte jeg uvitende, og latet som at jeg ikke visste noe om utstillingen. Jeg spurte tilskuerne hva de følte og tenkte, og de korte dialogene ble spilt inn på lydopptaker og transkribert.

Den siste typen observasjon er når forskeren er fullstendig observatør. Denne typen observasjon ble brukt når jeg på avstand filmet voksnes fysiske reaksjoner i møte med installasjonen. På denne måten deltar ikke jeg som forsker i feltet, og tilskuerne er ikke klar over at de blir observert.

Som vi her ser, vil observasjon som metode for innsamling av empirisk materiale være en stor del av beskrivelsene av tilskuernes reaksjoner i møte med installasjonen. I innsamlingen er forskerrollen brukt forskjellig, og alle de fire rollene i modellen er brukt. Målet med observasjonene er å finne typiske reaksjonsmønstre. Om det viser seg at resultatene fra de ulike observasjonene inneholder tydelige fellestrekk, vil dette eventuelt styrke funnenes validitet.

3.2.3 Medias saksfremstillinger og reaksjoner på sosiale medier

Under utstillingsperioden ble installasjonen presentert og fremstilt i ulike medier. Hvordan den blir fremstilt og vinklet av privatpersoner og av journalister, blir presentert. I presentasjonen av dette empiriske materialet vil det brukes bilde av avisartikler, og det vil vises til skjermdumper fra aktuelle videoer fra youtube.com.

3.3 **Forskningsetiske retningslinjer**

For at det skal være forskningsetisk ansvarlig å bruke observasjonsmetodene som er brukt i dette prosjektet, var det nødvendig å undersøke de relevante forskningsetiske retningslinjer. Retningslinjene kan sammenfattes i tre typer hensyn: 1. Informantens rett til selvbestemmelse og autonomi, (2) forskerens plikt til å respektere informantens privatliv og (3) forskerens ansvar for å unngå skade (Nerdrum, 1998, sitert av Christoffersen og Johannessen, 2012, s. 41).

Av de innsamlingene som er beskrevet, var det lagringen av det elektroniske lydopptaket som ble gjort under kunstformidlingen med 8.-klasse, som var meldepliktig. På grunn av at informasjon i et slikt lydopptak kan identifiseres indirekte, og at dette ble lagret elektronisk, var dette meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Godkjenning fra Personvernombudet for forskning (NSD) ligger i oppgavens vedleggsdel (Vedlegg: 1.). Kravene for å kunne bruke informasjonen er at alle de indirekte personopplysningene og de digitale lydopptaket, blir slettet. Dette er gjort ved at

informantene er anonymisert og identifiserbare sammenstillinger fjernet fra transkripsjonen. Lydopptaket er slettet.

Når det gjelder videodokumentasjon av tilskuernes reaksjoner, har jeg også kontaktet Personvernombudet for forskning. På grunn av at filmingen skjer i offentlig rom, og at det er snakk om situasjonsbilder og ikke portrettbilder, kan bildene offentliggjøres uten samtykke fra de avbildede, og dokumenteringen er derfor ikke meldepliktig (Datatilsynet, 2017, 01.02). Situasjonsbilder er definert som bilder der selve situasjonen eller aktiviteten er det egentlige motivet i bildet. Akkurat hvem som er med på bildet, er da mindre viktig enn hovedinnholdet i bildet. Samtidig er det krav om at bildene er harmløse og at de på ingen måte er krenkende for de som er avbildet, noe de her vurderes til ikke å være. I tillegg er avstanden såpass stor at personenes ansikter ikke kan gjenkjennes. Før jeg filmet barnas reaksjoner, spurte jeg og fikk tillatelse av barna og deres foreldre, og de ble informert om at bildene ville bli publisert i forskningssammenheng. Barna blir anonymt fremstilt ved at ansiktene ikke er synlige i bildene.

4 Presentasjon av data

I dette kapittelet blir resultatene fra de ulike innsamlingene av det empiriske materialet presentert. Det er brukt ulike tilnærminger for å observere de ulike delene av publikummernes reaksjoner. Det var svært mange mennesker som så installasjonen. Ettersom det kun er et begrenset utvalg som her blir presentert, vil ikke undersøkelsene være representative for hele den samlede gruppen publikummere. Likevel vil beskrivelsene kunne vise til et bredt utvalg av reaksjoner av forskjellige typer, og målet er vise hvordan hver del kan sees i en større helhet. De følgende beskrivelsene vil deretter settes opp mot hverandre i oppgavens drøftingsdel, og det vil da drøftes hvordan resultatene av de innsamlede reaksjonene kan forstås i lys av installasjonens kontekst. Dette på bakgrunn av den teoretiske og didaktiske innfallsvinkelen som ble presentert i kapittel 2.

Beskrivelse av eget skapende arbeid

4.1

Jeg har lenge hatt interesse for skulptur og installasjon som uttrykksform i mitt skapende arbeid som lærerstudent i kunst og håndverk. En fellesnevner med skulpturene jeg har lagd, er at de består av materialer som ofte forbindes med andre bruksområder. Min skapende prosess starter ofte med at jeg finner et materiale, da gjerne store mengder av samme gjenstand. Deretter går jeg inn i en intuitiv fase hvor jeg gjennom utprøving utforsker materialets begrensninger og potensialer. Det er en fenomenologisk prosess ved at jeg prøver å se bort ifra objektets bruksområde, for så å gi objektet en ny funksjon. Noen ganger får jeg en ide umiddelbart, mens andre ganger må materialet ligge over lengre tid før jeg finner ut dets nye bruksområde. Når jeg har funnet en måte å bruke gjenstandene og dets materialitet på, avslutter jeg den intuitive fasen. I den neste fasen retter jeg meg utover, og oppmerksomheten er mer systematisk. Da er fokuset mer på hvordan materialet og teknikken i skulpturen eller installasjonen kan engasjere forskjellige typer mennesker. Ofte bruker jeg begrepene undring og fasinasjon som uttrykk for å få frem tanker, følelser og handlinger hos tilskuerne. Bevisste valg om hvordan skulpturen eller installasjonen organiseres og bygges opp, legger føringer for dette.

I denne delen av oppgaven skal det gjøres en beskrivelse av den skapende prosessen og arbeidet med videoinstallasjonen fra start til ferdig produkt. Dette vil bli presentert ved å

vide til aktuelle loggnotater og billedokumentasjon som ble gjort underveis. Prosessen og utviklingen av konseptet for installasjonen blir beskrevet i underkapitlene *4.1.1. Den intuitive delen av prosessen* og *4.1.2 Den systematiske delen av prosessen*. Når planen for installasjonen er presentert, vil selve gjennomføringen av arbeidet med byggingen og monteringen av installasjonen bli presenter i underkapittelet *4.1.3 Den praktiske gjennomføringen*.

4.1.1 Fase 1: Den intuitive delen av prosessen

Arbeidet med masterprosjektet startet i begynnelsen av september 2016. Jeg var inspirerte av installasjonskunstnere som Richard Wilson, Tara Donovan og Olafur Eliasson. I mitt forrige prosjekt hadde jeg lagd en installasjon i et gallerirom, og jeg ønsket nå å utfordre meg selv med å lage en installasjon som var utenfor det som i den steds spesifikke kunsten ofte omtales som de institusjonelle rammene. Prosjektet startet derfor med en sykkeltur på Notodden der jeg tok bilder av potensielle utstillingssteder. Jeg så etter et sted der installasjonen ville være tilgjengelig for publikum, og målet var at den kunne skape undring, fasinasjon, og kanskje til og med debatt. Torget på Notodden er et sted der mennesker ferdes forbi, men likevel blir det lite brukt av befolkningen. Rundt torget befinner det seg noen serveringssteder og butikker, men flere av dem har de siste årene flyttet ut til kjøpesenteret «Tuven». I tillegg har den lokale kinoen, biblioteket og kulturskolen flyttet til et eget kulturhus. Torgets funksjon har derfor vært i endring, og i dag er store deler av plassen omgjort til parkeringsplasser. Samtidig er torget fremdeles en åpen plass som kjernen i bildet av byen. Hovedgaten går langs torget og er en svært trafikkert gate. Langs hovedgaten er det fotgjengerfelt, og for fotgjengere er denne veien den mest naturlige å gå hvis en skal gjennom byen. Derfor tenkte jeg at torget kunne fungere godt som sted for en installasjon i det offentlige rom. Et av lokalene som interesserte meg, var et lite rødt hus midt på Notodden torg.

Figur 4 Bilde av det tomme lokalet på Notodden torv 26. august 2016

Jeg ringte huseieren og fikk vite at butikklokalet hadde stått tomt siden 2009, og at huset skulle rives sommeren 2017. Det var ingen som bruke lokalet frem til da, og ettersom at huseier syntes mitt prosjekt virket spennende, fikk jeg låne huset gratis. En uke senere fikk jeg nøklene, og jeg kunne begynne å undersøke lokalet. For å bli kjent med lokalet skrev jeg notater og tok mål av rommene. Den sentrale beliggenheten var det som opptok meg mest med dette lokalet, og i et loggnotat fra 3. september har jeg skrevet følgende:

Husets plassering er midt på Notodden torv, og er derfor et av de mest besøkte områdene i Notodden. Husets fasade er tradisjonell, men skiller seg likevel ut ved at det er så mye mindre enn byggene rundt. Rommet på innsiden er rektangulært med lengdene 8,5 x 5,2 m. På grunn av de store utstillingsvinduene ser folk inn på meg når de går forbi. Det er tydelig at folk er nysgjerrige på hva som skjer når det plutselig sitter en mann i lokalet som har stått tomt siden 2009 (Logg 3. september)

Etter å ha undersøkt lokalets muligheter, tok jeg en ny sykkeltur. Jeg ønsket å finne et materiale som jeg kunne bruke til installasjonen. Jeg liker verdien av gjenbruk, og leter derfor ofte i søppelcontainere eller på søppeldynga.

Jeg syklet da ut til byens industriområde for å lete. I en søppelcontainer til fabrikken «Norsk Formblåsing» fant jeg ca. 450 feilproduserte lyskupper. Lyskuppene var ment til å skrues fast til et lampestøpsel, men på grunn av feilproduksjon passet ikke gjengene. Den blanke og hvite

overflaten og den runde kuleformen var noe jeg syntes var interessant, og jeg så for meg at effekten av repetisjon av de mange kuppene i et bestemt mønster kunne skape et spennende uttrykk. Jeg tok derfor med de 450 lyskuppene tilbake til skolen.

Figur 3 Plukking av lyskupper i søppelcontainer

Figur 4 Bilde av en feilprodusert lyskuppe

På skolen jobbet jeg intuitiv med lyskuppene gjennom fri assosiasjon. Jeg gjorde enkle undersøkelser for å få oversikt over lampekupelens mulighetsrom som materiale i en installasjon. Jeg slo på en kuppe for å lage lyd, klippet en annen i biter, festet en i en snor ned fra taket og sendte den i bane rundt i rommet, la flere av dem på gulvet i ulike

formasjoner, sparket en som en fotball, smeltet en, og tilslutt prøvde jeg å prosjektere en film på en av dem. Når jeg prosjekterte på lyskupelen, så jeg at filmen lyste gjennom plastikken. Jeg kuttet en kuppel i to for at lyset skulle treffe hele flaten på innsiden slik at den konveks-konkave halvkulen kunne fungere som lerret. Effekten av det ble at bildet fra den prosjekterte filmen ble tredimensjonalt.

Figur 5 Utprøving med projektor

Jeg syntes dette var den mest fascinerende effekten av de utprøvingene som jeg hadde gjort, og undersøkte forskjellige bilder på en halv lyskuppel. Jeg spilte av forskjellige filmer på kuppelen for å finne et motiv jeg syntes passet. I en av filmene dukket det plutselig opp et nærbilde av et øye. Jeg stoppet filmen og holdt den halve kuppelen foran projektorbilde slik at øyet traff inne i den konkave siden av kuppelen. Den hvite kuleformen dannet et øyeeple med iris og pupill fra projektoren. Ved å lage en film med iris og pupill plassert på kuppelen, kunne jeg lage et bevegende øye. Jeg hadde tilsammen 450 lyskupler, og jeg ønsket å teste ut effekten av å prosjektere flere øyne.

Gjennom intuitiv utprøving hadde jeg kommet frem til en teknikk som jeg ikke hadde sett før. Jeg ønsket å utvikle denne teknikken til en konseptuell installasjon, og derfor begynte jeg å reflektere over øynene i kontekst med lokalet på torget og tilskuerne som skulle se utstillingen.

4.1.2 Fase 2: Den systematiserte delen av prosessen

I fase 2 av prosessen med det skapende arbeidet, gikk fokuset fra den personlige og intuitive arbeidsmåten over til å bli mer systematisert og objektiv. Dette for å klargjøre hva jeg ønsket å oppnå med å bruke de prosjekterte øynene i utstillingskonteksten. Forholdet mellom teknikken, stedet og tilskuerne, var motivasjonen for videre valg i prosessen. Dette illustreres med følgende lognotatet fra dette stadiet i prosessen:

«Kuleformen minnet meg om et øyeeple, og når jeg tenker på stedet er følelsen av folkemengder og de mange menneskers brysomme blikk, noe jeg forbinder med offentlig rom». (Utdrag fra logg 8. oktober)

I sin filosofi om faktisiteten bruker Jean-Paul Sartre erfaringer med blikk som eksempel for å forklare den eksistensielle følelsen av å være kastet ut i en bestemt verden. Inspirert av dette har jeg i et refleksjonsnotat 3. oktober skrevet:

Når en får et blikk rettet mot seg, begynner man automatisk å tenke på hvordan man fremstår. Ofte skjer dette i en brå overgang fra en tilstand der bevisstheten er oppslukt i egne tanker og prosjekter over til en tilstand hvor man er sett. Når man møter et blikk og blir sett, innser man at man er et objekt for den andre, og man fryses plutselig fast i faktisiteten, den eksistensielle følelsen av å være «kastet» ut i en bestemt verden. Dette kan gi opphav til følelser som skam, stolthet og lignende. Blikket har derfor en effekt på oss mennesker, og utløser spontane følelser. Å gjenskape blikket er noe jeg ønsker å undersøke i dette prosjektet. (Utdrag fra logg 9. oktober)

Etter dette ønsket jeg at tilskuerne skulle få følelsen av at øynene så på dem. For at det skulle oppstå blikkontakt, tenkte jeg at uttrykket på øynene skulle være så naturalistisk som mulig. Den tredimensjonale effekten gav øynene et realistisk uttrykk, men det var også viktig at bildet av det prosjekterte øyet var av god kvalitet. I tillegg ønsket jeg at bevegelsene på øynene ikke skulle virke stive og teknologiske, men at de beveget seg mer fritt og organisk.

Figur 6 Test med flere øyne

Jeg lagde en test der jeg festet 18 halve lyskupper sammen til et nett. Jeg brukte beltetang til å lage hull i kantene på halvkupplene, og jeg brukte små hvite plastikkstrips til å feste dem sammen. Jeg koblet en pc til en prosjektor, og plasserte et bilde av et øye i hver halvkuppel. Effekten av de 10 øynene som jeg hadde prosjektert på kuplene, fungerte slik jeg hadde sett for meg. Når jeg tenkte på huset, så jeg for meg alle øynene se utover torget.

Torget er en stor åpen plass, og når jeg tenker på øynene jeg nå har laget, tenker jeg det hadde vært interessant om de sender sine blikk utover det store området. Folk som går, og biler som kjører forbi, vil få øynenes blikk på seg. Jeg skal montere de 450 øyekuplene så tett som mulig i de tre utstillingsvinduene. Jeg ønsker at øynene skal være organisert systematisk. Jeg kan plassere dem mer fritt og organisk, men samtidig så er omgivelsene i byrommet organisert etter linjer. Husene og gatene er systematiske. I byrommet er bevegelsesmønsteret lagt i byplanleggingen. Det er regler for hvor bilene kan kjøre og hvor menneskene kan gå. Det er avgjørelser gjort av mennesker for å skape struktur. Byen er systematisk organisert og menneskeskapt, og det samme er plastikk materialet og teknologien som brukes i denne installasjonen. Derfor vil jeg at øynene skal organiseres som et systematisk nett. At øynene er organisert som et nett, at de er tilknyttet hverandre og at de er like store og samme farge, vil gjøre at det uttrykkes et tydelig kollektiv mellom dem. Ved at øynene står sammen, vil de uttrykke en større slagkraft enn om de er plassert individuelt fra hverandre. Tilskueren vil få følelsen av at hele installasjonen er ett og samme vesen. Nettene skal plasseres helt inntil vinduene. Dette for å skape størst mulig intensitet. Dette gjør at

de tydeligere blir en del av bygget og byrommet. Øynene kan på denne måten sees fra andre siden av gaten. Deres blikk strekker seg utover torget, og tar på denne måten en stor del av byens rom. (Utdrag fra logg 13. oktober)

Den steds spesifikk kunsten som beveger seg ut av kunstintuisjonens gallerier og ut i den «virkelige verden» har ofte en intensjon om å kommentere de samfunnsmessige forholdene som relatert til det bestemte stedet. Selv har jeg ikke bodd i Notodden mer ett år, og derfor har ikke lokalets fortid og historie vært utgangspunktet til prosjektet. Det kan tenkes at overvåkingsdebatten vil bli assosiert med de mange blikkene, men dette er heller ikke noe jeg ønsker å aktivt gå inn for å fremme som intensjonen med prosjektet. Jeg ønsker at tolkningsrommet skal forbli åpent for tilskuerne, og reaksjonene som kommer, får bli det de blir. Jeg ønsker kort og godt å skape et surrealistisk uttrykk ved å kombinere elementet hverdagslig torg med noe så uvanlig som 450 øyne som stirrer i forskjellige retninger. Det er en situasjon man ikke møter hver dag, og det er nettopp det som er poenget med prosjektet. Motivasjonen med konseptet, og intensjonen med kunsten, er å lage en utypisk situasjon, men som samtidig består av gjenkjennbare elementer i et hverdagslig miljø. Øyne er noe som er kjent for alle mennesker. Følelsen av blikkontakt, og effekten av at det endrer tankenes oppmerksomhet, er felles for alle mennesker. Hvis installasjonen klarer å uttrykke blikk på samme måte som et virkelig øye, vil installasjonen automatisk få oppmerksomheten av de forbipasserende. Ved at installasjonen får tilskuerens oppmerksomhet, vil den forhåpentligvis skape undring og fasinasjonen. Mennesket er nysgjerrig av natur, og har derfor et innbygd behov for svar på hva dette er, hvorfor det er plassert her, og hva det kan bety. På denne måten kan installasjonen skape refleksjon hos tilskuerne. Det å utfordre fordommer og oppfatninger om hva som er normalt i hverdagens trivialitet, kan muligens også føre til at tilskueren ser verden på en ny måte.

(Utdrag fra logg 15. oktober)

Jeg ville ikke gi publikum informasjon om tittel, hvem som sto bak prosjektet, eller hva som var hensikten med installasjonen. Dette ville jeg overlate til tilskueren å tenke ut selv. Jeg ville ha tak i deres spontane tanker, følelser og handlinger.

4.1.3 Den praktiske gjennomføringen

Etter at konseptet var ferdig utviklet, og når alle tester var gjort, hadde jeg en ferdig plan for hvordan jeg skulle lage det endelige produktet. Det var en svært tidkrevende jobb, og det tok til sammen fire uker å bygge installasjonen.

Figur 8 De 450 lyskuppene ble kappet i to med båndsg.

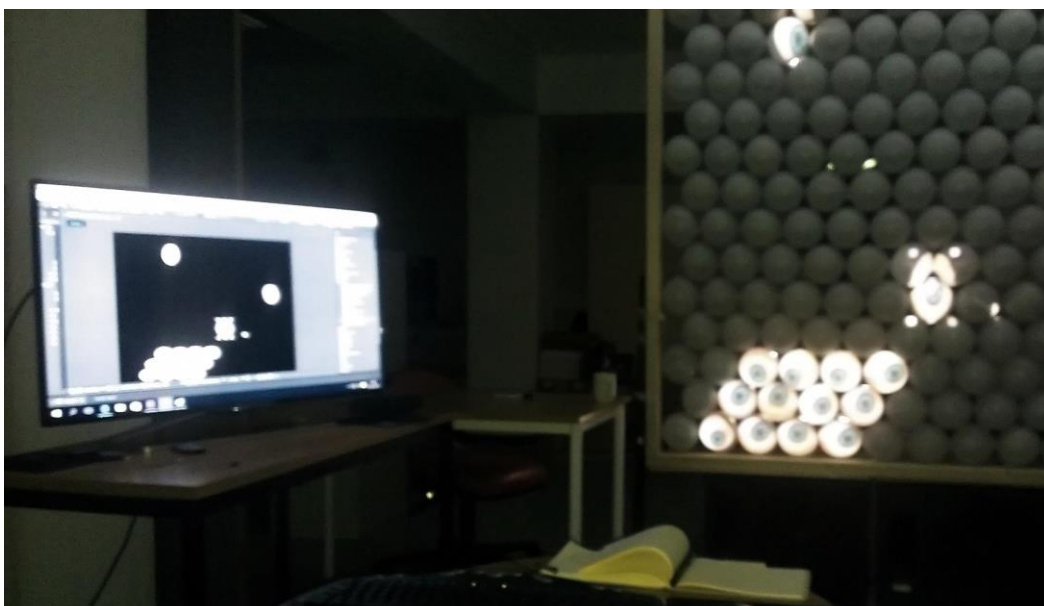

Figur 7 Kuppene ble stripset sammen til fire nett

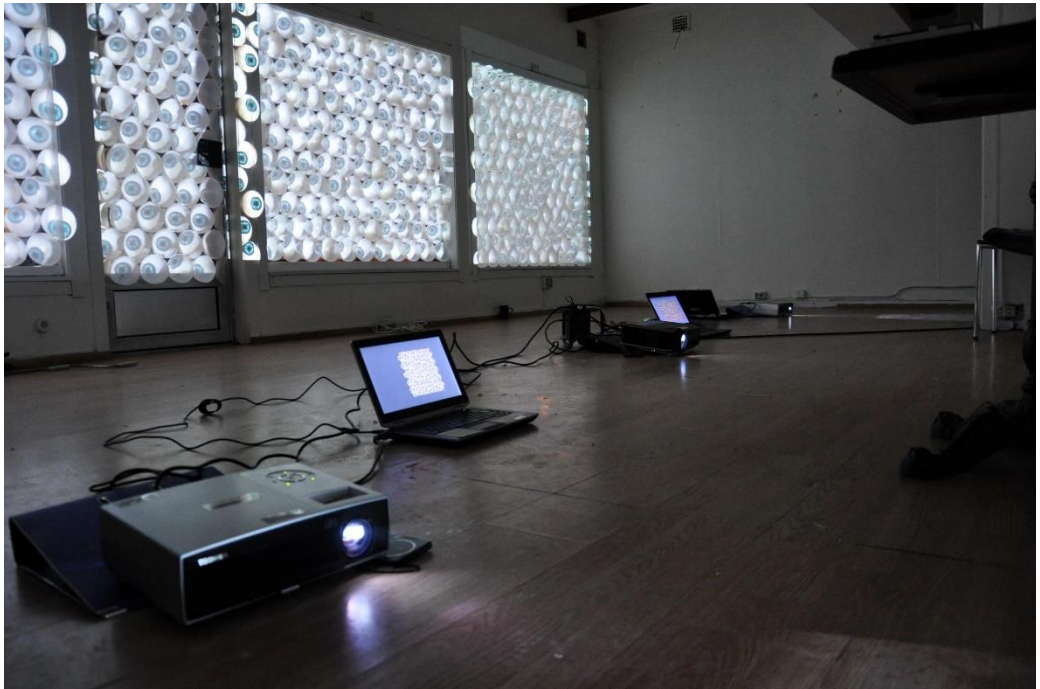
Figur 9 Det ble brukt 445 lyskupper og 1580 plastikkstrips

Et av «kupelnettene» ble spendt opp i ei treramme. Det ble lagd 20 forskjellige små animasjoner av øyne som jeg kopierte og plasserte i hver halvkuppel. Dette ble gjort i dataprogrammer *Adobe After Effects*. Ved å speilvende og rotere dem i forskjellig vinkler ble ingen av øynene like. Tilslutt lagret jeg alle de plasserte animasjonene i en og samme film. Filmen ble kopiert, snudd baklengs, og plassert etter originalen. På denne måten startet og sluttet filmen med samme bilde, og filmen kunne avspiller på repeat uten at overgangen mellom start og slutt ble merkbar.

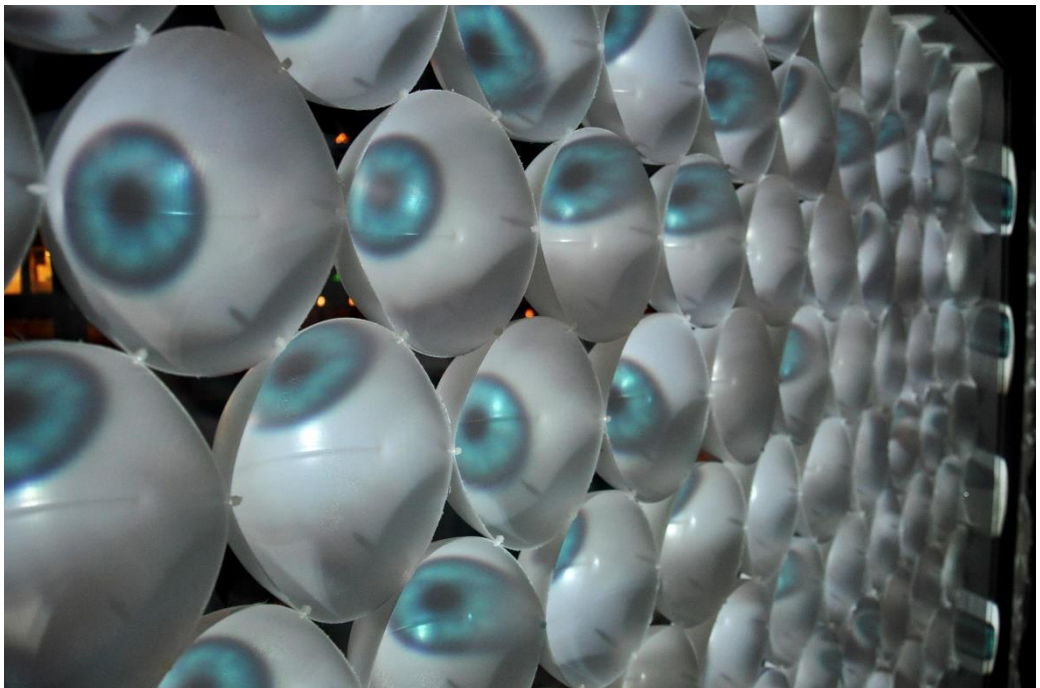

Figur 10 Plassering av øyne i Adobe After Effects

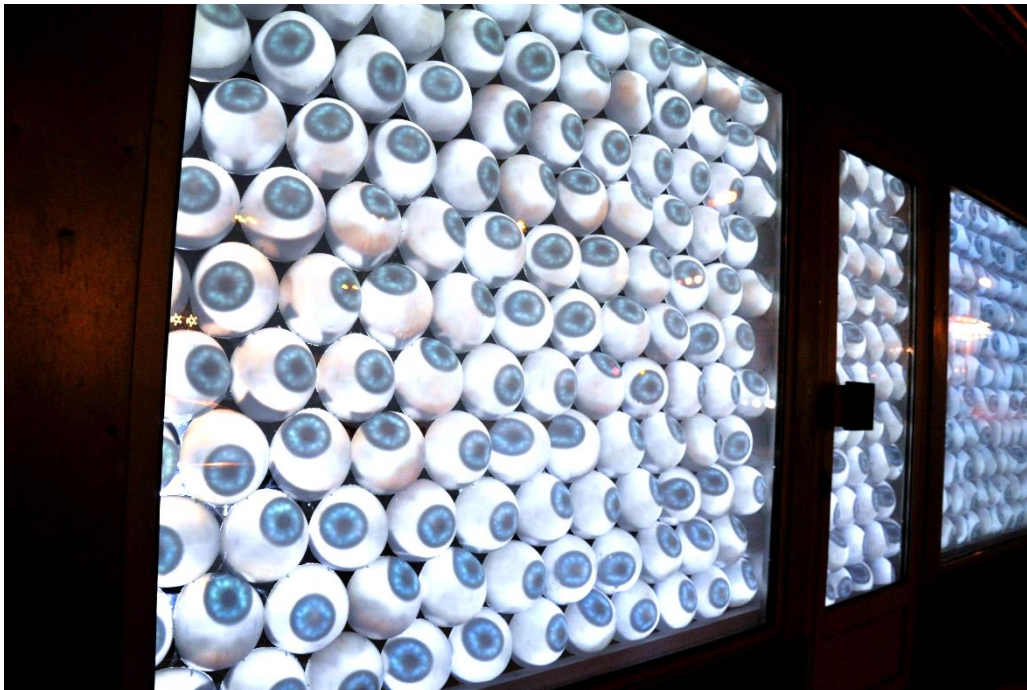
De 4 nettene av kupler (ett til hvert utstillingsvindu, og ett til døra) ble stiftet fast i vinduskarmene. Det ble brukt tre projektorer og tre datamaskiner til å spille av filmene. Lokalet var i utgangspunktet ikke langt nok til at prosjektorbildene kunne dekke hele vinduene. Det ble derfor satt opp speil som filmen ble reflektert i slik at kastelengden fra prosjektorene ble lengre.

Figur 10 På innsiden av lokalet etter ferdig montering

Figur 9 De halve lyskuglene på innsiden av lokalet

Figur 12 Ferdig videoinstallasjon fra fortau.

Figur 11 Ferdig videoinstallasjon sett fra torget

Utstillingsperioden startet på kvelden 15. november. Installasjonen ble slått på klokken 18.00 hver kveld, og ble slått av kl. 09.00. Dagslyset blendet lyset fra projektorene, og effekten fungerte derfor dårlig utenfor denne tidsrammen. Se presentasjonsfilm med tittel *Videoinstallasjon på torget i Notodden* vedlegg. 7 (minnepenn), eller se [youtube.com](https://www.youtube.com/watch?v=...) (*Videoinstallasjon på torget i Notodden*, 2016)

Med den ferdige installasjonen hadde jeg oppnådd de målene jeg hadde satt meg i planleggingen. Jeg var derfor godt fornøyd med resultatet. Det hele startet med at jeg tok utgangspunkt i stedet. Deretter fant jeg de 450 lyskupplene. Gjennom intuitiv utprøving kom jeg frem til en teknikk som jeg ikke hadde sett før, og jeg var spent på om dette ville vekke tilskuernes nysgjerrighet. I det ferdige resultatet syntes jeg bevegelsene i øynene så bra ut, og bildekvaliteten på øynene var også god nok til at øynene fikk et realistisk uttrykk. Jeg tenkte at uttrykket ville gi følelsen av blikkontakt, og jeg håpte at effekten av blikkene ville endre tankenes oppmerksomhet hos tilskuerne på samme måte som et blikk fra et virkelig øye gjør. Hvis installasjonen får tilskuerens oppmerksomhet, vil forhåpentligvis installasjonen skape undring og fasinasjonen. Jeg tenkte at menneskenes nysgjerrighet vil gjøre at de søker et svar på hva dette er, hvorfor installasjonen er plassert på dette stedet, og hva den kan bety. På denne måten kan installasjonen skape refleksjon hos tilskuerne.

På torget var installasjonen svært synlig, og ved at øynenes sendte sine blikk utover det store området, ble installasjonen en tydelig del av byrommet. For folk som går, og biler som kjører forbi, ville det være umulig å unngå å få øynenes blikk på seg. Det var spennende å tenke på hvilke typer reaksjoner som ville oppstå hos tilskueren. Jeg håpte at installasjonen ville skape undring, fasinasjon, og kanskje til og med debatt. Som nevnt i tidligere loggnotat, vil debatten om torgets funksjon være noe som installasjonen kan representere. Det kan også tenkes at overvåkingsdebatten er noe som øynene vil kunne bli assosiert med. Men, som sagt, ønsket jeg at tolkningsrommet skulle være åpent for tilskuerne. Derfor ville jeg ikke gå aktivt inn for å fremme bestemte intensjoner med prosjektet.

4.2 Tilskueres reaksjoner

4.2.1 Kunstformidling med 8.-klasse

I den neste delen av resultatbeskrivelsen, *4.2 Kunstformidling med 8.-klasse*, presenterer jeg utdrag av en kunstformidlingssituasjon der en 8.-klasse ble invitert for å se på installasjonen. Klassen besto av 18 elever, og på grunn av lite plass inne i lokalet, bestemte jeg meg for å dele klassen i to grupper. Den første gruppen kom 14. november, og den andre kom 15. november, i skoletiden før utstillingsperioden startet. Teknikken i installasjonen er blant annet satt sammen av videoprojektorer som spiller av film ut mot gaten. Denne effekten fungerer best på kveldstid ettersom lyset fra projektorene blir mest

synlig i mørket. Det var vanskelig å få til å samle en hel skoleklasse utenom skoletid, så effekten ble derfor noe redusert under dette møtet.

Under kunstformidlingsmøtet fungerte jeg selv som formidler. I formidlingen ønsket jeg ikke å presentere installasjonen ved å plassere den i kategoriske sammenhenger med andre verker, ideer og kunstnere, og på den måten sette den i kontekst til annen kunst. Faren jeg ser med en slik formidling er at den kunstteoretiske konteksten rundt verkene kan fremstå som viktigere enn selve kunstobjektet, materialene og utformingen, og at møtet kan bli preget av instrumentalisme og favoriserte enkelttolkninger. Ved å heller fokusere på det konkrete, kunstobjektets materialer og utforming, er tanken at formidlingen i større grad legger til rette for sansing. Møtene mellom kropp, følelser, tanker og materialer, får betrakterne til å trekke på de erfaringene som de allerede sitter inne med. På denne måten blir elevene da nødt til å gjøre seg egne refleksjoner rundt sammenhengene mellom objektene og sin opplevelse av verden rundt seg. I en kunstformidlingssituasjon mener jeg det er viktig gi tilskueren tid til å oppleve og reflektere over utstillingen selv. Jeg ønsket derfor å lede elevene inn på å strekke seg mot den konkrete, sanselige opplevelsen i møte med installasjonen, dette gjennom å fokusere på hva formen gjør – heller enn hva innholdet sier.

Før formidlingssituasjonen forberedte jeg kun to spørsmål til elevene. Det første spørsmålet skulle stilles før elevene ankom utstillingen, og dette omhandlet elevenes relasjoner til torget. Det andre spørsmålet skulle stilles etter å ha gitt elevene tid til å selv oppleve og reflektere over utstillingen. Jeg spurte da hvilke tanker og følelser de fikk av å stå fremfor installasjonen. I tillegg ønsket jeg å vise elevene teknikken bakom installasjonen ved å ta elevgruppene med inn i lokalet. Utenom dette håpet jeg på at elevene selv ville stille spørsmål. Møtene varte ca. 20 minutter og ble spilt inn på lydopptaker. I beskrivelsen av det empiriske materialet viser jeg til utdrag fra disse møtene, og da er det hovedsakelig elevenes kommentarer og spørsmålsformuleringer som trekkes frem. De lange svarene på spørsmålene som jeg gav da elevene spurte om utviklingen av konsept og prosess, vil det ikke vises til her. Transkripsjonen av møtene i sin helhet er å finne som vedlegg i slutten av oppgaven (Vedlegg 2)

Før elevene i 8.-klasse var fremme til stedet, ble de spurt om hvilken relasjon de har til torget i Notodden. Målet med dette var å gjøre dem bevisste på konteksten i installasjonen. Svaret var at: «Det er her vi kjøper kebab i helgene». Det var halve klassen

som var på omvisning denne dagen. Den andre halvdel kom dagen etter. Da ble det nevnt at de også bruker torget til 17.-mai feiring, og at det settes opp et stort konserttelt på torget under *Notodden Blues-festival*.

Da de første elevene oppdaget installasjonen viser materialet følgende reaksjoner:

E1: Åhååå

E2 Æææsj.

E3 Er det øyer?

E4 Det er mange

E3 Er det ikke litt skummelt når de står og kikker på meg?

E5 Ja, og de er rare

Dette var den umiddelbare reaksjonen fra den første elevgruppen. Da de ble spurt om hva de tenkte øynene kikket på, svarte de:

E1 Folk.

E2 Byen, torget, folk og biler.

Andre elever på omvisningen svarte:

E2: Folka i byen.

E5 Folka i byen. Vors.

E1 At vi ikke gjør noe galt.

E2 Skal vi gå inni der etterpå, eller skal vi bare stå her og stirre?

Elevene var interessert i å se på innsiden av huset og teknikken som var brukt for å skape øynene og hvordan dette fungerte. Elevene stilte flere spørsmål som:

Kommer det skygge utenfor nå?

Hvorfor er det speil?

Hvordan har du lagd det bevegende bildet?

Er alle like?

Hva er 11 X11? (teller øynene)

Hva kalles denne kunsten?

Hvordan har du festet alle de hvite?

Hvordan kom du opp med denne ideen lissom?

Det brukt god tid til å svare på elevenes spørsmål. I svarene ble de fortalt om prosessen fra ide til ferdig produkt, og at denne formen for kunst kalles videoinstallasjon, et begrep som også ble forklart.

Tilslutt ble det spurt om de hadde noen tanker om hva de kom til å se før de kom til utstillingen. Da svarte de at det kanskje skulle se en forestilling fra en scene, eller at det var maleri eller skulptur. De hadde ikke sett denne type kunstform før.

Etter møtet hadde læreren og jeg en kort samtale:

L: Det var flott. Det var tydelig at elevene likte det. Ser det på øynene. De sier ikke så mye denne gjengen her, men det var synlig at det er mye tanker og følelser om dette i hodene på dem. Litt reserverte i denne alderen.

M: Jeg har tenkt at de skal skrive et refleksjonsnotat senere. Sånn hver for seg.

L: Det er lurt. Det vil du nok få noe ut av.

Kunstformidlingen fungerte godt som en presentasjon av utstillingen. Det var tydelig at utstillingen engasjerte elevene, noe også læreren uttrykte etter møtet. Elevene fortalte lite om hva de tenkte og følte, bortsett fra at øynene ser på torget og folkene som går forbi. Hva innholdet sier, var heller ikke mitt mål med kunstformidlingen. Målet var å lede elevene mot det konkrete, gjennom å fokusere på hva formen gjør. Dette var noe elevene selv tok initiativ til. De stilte blant annet spørsmål om hvordan installasjonen var lagd, hvordan jeg kom opp med ideen og teknikken bak. At elevene selv tok initiativ ved å spørre om å gå inn i lokalet, er også noe som viser at de var interesserte i det formmessige med installasjonen. Med denne presentasjonen ble elevene interesserte i å besøke installasjonen på kveldstid da effekten fungerte slik den skulle.

4.2.2 Refleksjonsnotat 8.-klasse

Under utstillingsbesøket var det flere av elevene som snakket om hva de så og opplevde, og de stilte også spørsmål om prosessen og de tekniske løsningene. Det var også elever som ikke sa noe ved denne anledningen. For å få frem flere av elevenes refleksjoner rundt utstillingen, ble de bedt om å skrive et kort refleksjonsnotat. Elevene skrev

refleksjonsnotatet to uker etter at de hadde vært og besøkt utstillingen. Det var til sammen atten elever i denne 8.-klassen. Oppgaven for dette notatet ble skrevet opp på tavlen: «Hva tenker og føler du om videoinstallasjonen på torget?».

Elevene fikk 10 minutter på å skrive ned sine refleksjoner. Det var ingen krav om lengde. De skulle ikke skrive på navnet, notatene skulle være anonyme. Det ble skrevet tilsammen 17 refleksjonsnotater.

Ettersom problemområdet i denne oppgaven er konsentrert rundt kontekstens betydning i opplevelsen av en stedsspesifikk installasjonen i offentlig rom, oppleves ikke alle de 17 refleksjonsnotatene som like relevante. Enkelte av notatene er svært kortfattede, og oppfattes ikke som refleksjoner. I det følgende gjengis elevrefleksjonene som belyser problemstillingen. Transkripsjon av refleksjonsnotat ligger i oppgavens vedleggsdel (Vedlegg 2)

Elev 1 skrev i sitt refleksjonsnotat:

Tanker: Jeg tenker at dette prosjektet som Mats har lagd er ganske kult. Spesielt når jeg ser det på kvelden for da lyser prosjektet mye mer enn det gjør på dagen. Med en gang jeg så prosjektet visste jeg ikke om jeg likte det eller ikke. Men nå synes jeg det er kult og spennende.

Følelser: Jeg følte egentlig ingenting da jeg så det, men senere skjønte jeg litt mer og jeg følte at øynene fulgte etter meg. Det var bra syntes jeg!

Elev 6 skrev i sitt refleksjonsnotat:

Når man går forbi øynene på torget, fanger de raskt min oppmerksomhet (særlig om kvelden). Det første jeg tenkte da jeg så de var at det var litt rart at det var masse øyne i vinduet, men også litt kult. Jeg syntes at det var bedre med noe i vinduet folk kunne se og tenke over istedenfor og se på et stusslig, grått og lite bygg.

Elev 14 skrev i sitt refleksjonsnotat:

Tanker

Det jeg tenkte når jeg først så dette var at jeg ikke skjønte hva det var, eller hva det gjorde. Jeg tenkte at det var ganske rart men morsomt og kult også. Og jeg tenkte at det var ganske spesielt. Og at det var fint. I hvertfall på kvelden da lyste øynene opp.

Følelser

Følelsene mine var at jeg følte øynene på en måte passet på torget. At de kunne se alt når du gikk forbi eller gjorde noe galt. Jeg følte at det var ganske skummelt men på en måte bra også.

I disse tre refleksjonsnotatene nevner elevene at de har sett videoinstallasjonen på kveldstid. De skriver at prosjektet: «... er ganske kult. Spesielt når jeg ser det på kvelden for da lyser prosjektet mye mer enn det gjør på dagen», at det «... fanger raskt min oppmerksomhet (særlig om kvelden)» og at prosjektet «...var fint. I hvert fall på kvelden da lyste øynene opp». Det var kun disse tre refleksjonsnotatene som nevnte at de hadde vært og sett utstillingen på kveldstid, men da jeg spurte klassen om de hadde sett utstillingen etter de siden sist, så hadde over halvparten gått eller kjørt forbi utstillingen på kveldstid.

En annen likhet mellom de nevnte refleksjonsnotatene er at de beskriver følelsen av å bli sett på. Elev 1 skriver at «... men senere skjønnte jeg litt mer og jeg følte at øynene fulgte etter meg. Det var bra syntes jeg». Elev 14 skriver: «Følelsene mine var at jeg følte øynene på en måte passet på torget. At de kunne se alt når du gikk forbi eller gjorde noe galt. Jeg følte at det var ganske skummelt men på en måte bra også». I tillegg er det flere andre av refleksjonsnotatene som tar opp nettopp dette:

Elev 2 skriver:

Jeg tenker at disse øynene er kule og lyser opp.

Jeg føler de ser på meg og følger med.

Elev 3 skriver:

Jeg tenker på at de kule og søte.

Når jeg går forbi føler jeg at de ser på meg.

Elev 9 skriver:

Jeg syntes det var litt rart å se noen stirrer på deg hele tiden. Jeg føler at det var litt rart og ekkelt å bare se på øyer som stirrer på folk på torget.

Elev 11 skriver:

Jeg tenker at de stirrer på deg liksom, litt skumle på en måte.

Jeg føler at de overvåker meg liksom når jeg står der.

De kunne vært et overvåkningskamera.

De er litt morsomme og de bare ser rundt og stirrer. Jeg føler at de har oversikten.

Elev 13 skriver:

Jeg tenker at de kikker på meg og følger med på det vi gjør. Jeg føler at det er litt rart at de følger med på hva jeg gjør.

Elev 14 skriver:

Følelsene mine var at jeg følte øynene på en måte passet på torget. At de kunne se alt når du gikk forbi eller gjorde noe galt. Jeg følte at det var ganske skummelt men på en måte bra også.

Elev 17 skriver:

Følelser: Glede- jeg blir glad når jeg ser det fordi der er noe veldig fint og spennende nær der jeg bor. Nysgjerrig- jeg blir nysgjerrig på hva de øynene kan ha sett. Flott – jeg syntes det er veldig flott at de øynene følger med, spesielt nå i jula. Øynene viser at de ser og bryr seg om alle.

Tanker – Jeg tenker at de øynene ser noe og noen, og hjelper Gud med å se torget. Men Gud ser alt alltid og vil alltid være med oss. Jeg er veldig glad for at øynene er der. Da blir jeg veldig glad.

I refleksjonsnotatene løfter mange elever frem teknikken som noe som fasinerer dem. Følelsen av å bli sett på er også noe de beskriver, men dette gjør de forskjellig. Følelsene av å bli sett på beskrives som «Bra», «skummelt», «ekkelig», «rart», «morsomt» og «flott». I tillegg skriver også noen elever at øynene følger med på dem og det som skjer på torget, og noen kopler dette direkte opp mot overvåking med at de skriver: «At de kunne se alt når du gikk forbi eller gjorde noe galt. Jeg følte at det var ganske skummelt, men på en bra måte også», «Jeg føler de overvåker meg liksom når jeg står der. De kunne vært et overvåkingskamera» og «...de følger med på det vi gjør. Jeg føler at det er litt rart at de følger med på det vi gjør». En av refleksjonene skiller seg også mer ut enn de andre med at eleven beskriver fantasifulle og personlige tolkninger. Elev 17 skriver at «han blir nysgjerrig på hva øynene kan ha sett» og at øynene «... hjelper Gud med å se torget». Elev 6 skriver at han syntes det er positivt at lokalet på torget blir brukt til. Han hat skrevet: «Jeg syntes at det var bedre med noe i vinduet folk kunne se og tenke over istedenfor og se på et stusslig, grått og lite bygg».

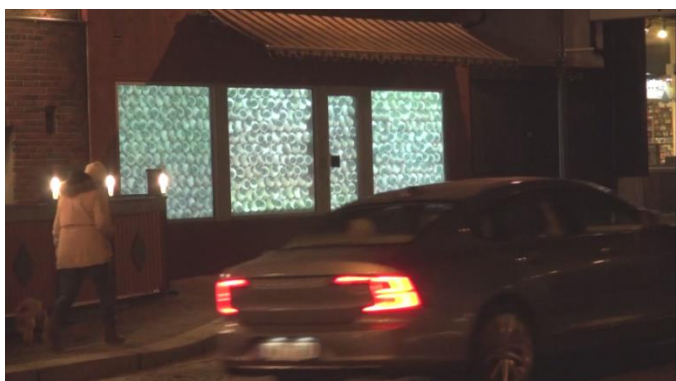
4.2.3 Beskrivelse av voksne forbipasserende (film)

Intensjonen med dette det empiriske materialet er å beskrive tilskuernes fysiske aktivitet og bevegelser som reaksjon i møte med installasjonen. For å få en mest mulig presis og naturlig fremstilling av dette har jeg filmet ulike tilskuere på avstand. Dette ble gjort uten at de var klar over at de ble filmet. Innsamlingen tok sted 17. november, og det er til

sammen fire situasjoner av voksne publikummers fysiske reaksjoner i møte med installasjonen som beskrives. Samtidig representerer utvalget et stort spenn i alder, og begge kjønn er representert. Beskrivelsene presenteres med bruk av bildeserier fra filmklippene og beskrivende bildetekster. Filmklippene i sin helhet ligger som vedlegg på minnepinnen bakerst i oppgaven (vedlegg 7.) eller so de av presentasjonsfilm på [youtube.com](https://www.youtube.com) (*Videoinstallasjon på torget i Notodden, 2016*)

.

Videoutdrag 1. *Middelaldrende dame lufter hund*

1:1

I det første klippet ser vi ei middelaldrende dame som går tur med hunden.

1:2

Når hun løfter hodet, får hun øye på installasjonen. Hun setter ned tempoet og stopper opp i et par sekunder før hun går videre.

1:3

Etter noen skritt stopper hun igjen for å se nærmere på installasjonen. Hun går da inntil vinduet for å se inn i lokalet på teknikken som utgjør effekten.

Det er tydelig at installasjonen vekker interesse hos den den middelaldrende damen. Når hun får øye på den, stopper hun opp og går sakte langs vinduene. Hun lener seg også frem mot vinduet for å se mellom kuplene og inn i lokalet for å undersøke hva som utgjør teknikken.

Videoutdrag 2. *Ung dame tar bilde*

2.1

Klippet viser ei ung dame som krysser veien.

2.2

Hun stopper opp foran installasjonen, tar opp telefonen og tar et bilde.

Den unge damen har fått øye på installasjonen fra andre siden av veien, og hun krysser veien av nysgjerrighet. Med at hun tar et, kan det tenkes at hun fant interesse i installasjonen

Videoutdrag 3. Eldre ektepar krysser vei

3:1

Klippet viser et eldre ektepar som krysser veien.

3:2

De går sakte mens de ser på installasjonen

3:3

De går så helt inntil vinduet for å tittle inn mellom kuplene for å se hva som er bak.

Det eldre ekteparet krysser veien og går betrakter installasjonen før de titter inn bak kuplene. Det kan virke som om de er nysgjerrige på hva som er teknikken bak.

Videoutdrag 4 *Ung mann studerer installasjon og rommet rundt*

4:1

Klippet viser ser vi en ung mann som løper over veien.

4:2

Han stopper opp ved utstillingen og studerer øynene.

4:3

Han går frem og tilbake langs vinduene, snur hodet og ser seg rundt.

4:4

Han går nærmere vinduet for å se inn i lokalet og han tar hånden på vinduet for å sjekke om kuplene er på innsiden eller utsiden.

4:5

En venn av den unge mannen kommer så inn i bildet.

4:6

De to unge mennene står ved vinduet og diskuterer installasjonen

4:7

Før de drar, tar de en *selfie* foran installasjonen.

Den unge mannen uttrykker sterk nysgjerrighet over installasjonen ved at han løper over veien. Han bruker god tid til å studere installasjonen og omgivelsene rundt. Det kan virke som at han er nysgjerrig på teknikken og materialet siden han tar på vinduet, og siden han kikker mellom kuppene. Når kameraten kommer bort, samtaler og peker de på installasjonen før de tar et bilde sammen.

4.2.4 Beskrivelse av barns reaksjoner - videoklipp

I denne delen beskriver jeg filmklipp av barns reaksjoner i møte med installasjonen. Motivasjonen bak denne innsamlingen var å dokumentere reaksjoner fra ulike aldersgrupper, og slik fremme et større spekter av reaksjoner. Filmingen foregikk 25. november under juletregranteninga på torget. Presentasjonen av funnene gjøres ved å vise til bildeserier av tre forskjellige scener som utspilte seg. Bildetekstene beskriver barnas fysiske aktiviteter og bevegelser som reaksjon, og det vises også til deler av dialogene mellom dem. Videoklippene ligger i sin helhet i på oppgavens minnepenn (vedlegg. 9)

Videoutdrag 1: *Tre barn foran installasjonen*

1:1

Klippet viser tre barn fra barneskolen stå foran videoinstallasjonen. De står inntil vinduet og kikker inn mellom kuplene og inn i lokalet.

1:2

De tar på vinduet for å kjenne etter om kuplene er på utsiden eller innsiden av glasset

1:3

Vi ser at to av de tre barna tar bilder av øynene med telefonen. Vi ser også at en liten gutt, sammen med sin far, krysser veien mot øynene

Det virker som at de tre barna er interessert i teknikken og materialet ved at de tar på glasset og at de ser mellom kuplene. De tar også bilde, eller filmer, noe som kan tyde på at de er fasinerte og ønsker å dokumentere installasjonen.

Videoutdrag 3 *Det er ekte øyer inni der*

3.1

Den lille gutten på ca. tre år, med faren bak seg, tar på vinduene og peker på øynene. Faren og sønnen har en samtale om videoinstallasjonen:

Liten gutt: Det er ekte øyer inni der.

Far: Er det ekte øyne inni der?

3:2

Den lille gutten med faren bak seg går videre til neste vindu for å se på øynene der.

Den lille gutten bruker lang tid på å studere øynene. Han mener øynene er ekte, noe han føler for å forteller til sin far.

Videoutdrag 4 *Der var det en som blunket!*

4:1

Klippet viser noen barneskolebarn som ser på utstillingen. Den ene jenta sier: «Der var det en som blunket!», mens hun peker på et av øynene. «Der også!» roper en annen. De tre barna fortsetter denne leken.

4:2

De har en lek der de peker på de blunkende øynene.

4:3

Etter litt hopper de og slår på ruten der et øye blunker.

De tre barna legger merke til detaljen med at øynene blunker, og dette blir utgangspunktet for en lek som går ut på å være den første som registrerer blunkene. De er svært engasjerte og roper, hopper og slår på ruten.

4.2.5 Kommentarer fra forbipasserende (lydopptak)

I denne delen presenteres resultatene av den empiriske innsamlingen som ble brukt til å dokumentere voksne tilskueres tanker og følelser i møtet med installasjonen. Målet med denne innsamlingsmetoden var å få så direkte og ærlige svar fra informantene som mulig. Derfor spilte jeg uvitende, og latet som at jeg ikke visste noe om utstillingen. Jeg spurte tilskuerne hva de følte og tenkte, og de korte dialogene ble spilt inn på lydopptaker. Denne

empiriinnsamlingen ble gjort på kvelden den 27. november, og består av syv møter med tilfeldige informanter. Transkripsjonene i sin helhet ligger i oppgavens vedleggsdel (Vedlegg 4.)

Person 1.

M: Hva tenker du om det her?

P1 Dette syntes jeg er helt fantastisk. Jeg går forbi her hver dag og stopper litt opp hver gang. Jeg syntes først de var litt skumle, men så leste jeg i Telen om at de ser utover torget og at det er en slags kommentar på dette. Og det er jo sant. Øynene ser jo helt forvirra ut. Forstøkte. Det er jo ikke så rart. Det er torget i Notodden da. Det er ingenting igjen her. Bare en parkeringsplass. Dette er gøy altså.

Person 2.

M Hva synes du om det her?

P2 Hva jeg synes om det. Jeg syntes bare det er noe tull. Jeg syntes heller man kan bruke penger på noe annet.

M Tror du det det er så dyrt da?

P2 Sånne kunstner-greier er dyrt også er de bare noen gærninger hele gjengen.

M Hva føler du når du ser på dem?

P2 Det er ikke meg som vil se på dem, men det er dem som vil se på meg.

M Er det positivt eller negativt?

P2 Det er helt jævlig.

Person 3.

M Hva tenker du om dette her?

P3 Det er ganske ubehagelig egentlig. Det er liksom ikke et overvåkningskamera, men det føles veldig sånn "*Big Brother is watching you*", George Orwell *Nineteen Eighty-Four*-greie. God effekt.

Person 4.

M Hva tenker du om det her?

P4 Det er så mange. Man blir litt ør. Det er ikke akkurat noe man se hver dag. Surrealistisk.

M Hva føler du da?

P4 Ja, si det. De er litt nifse, men jeg blir ikke direkte redd. De stirrer på deg da, og det er ikke så høflig av dem. Er det vel?

Person 5.

M Hva tenker du om det her?

P5 Jeg er bare litt nysgjerrig på hvordan det er gjort dette her. Om det er noen robotgreier eller hva det er. (Han ser mellom kuplene). Nei. Det er video! Trodde hele kula snurret jeg.

M Hva føler du når du ser på det?

P5 Det er virkningsfullt da. De ser overalt. Også er det litt ubehagelig. Litt sånn overvåking.

Person 6.

M Hva tenker du om det her?

P6 Det er en ganske sprø ting. Det er så mange, så man vet ikke helt hvor man skal se. De hopper rundt og følger med. Det er gøy at det skjer noe i sentrum.

M Hva føler du når du ser på det da?

P6 Jeg blir glad jeg. Synes det bare er morsomt egentlig.

Person 7

M Hva tenker du om det her?

P7 De er ganske virkelige. Se der var det en, og der, de blunker jo! Morsomt altså.

M Hva føler du når du ser på det her da?

P7 Jeg syntes det er kjempetøft. Men det er litt ubehagelig med så mange blikk.

De voksne forbipasserende ble stilt de samme spørsmålene, men de korte og spontane svarene er likevel nokså forskjellige. I noen av svarene er undring og fasinasjon over installasjonens teknikk det mest fremtredende. Ord som brukes til å beskrive installasjonen er «gøy», «tull», «ubehagelig», «surrealistisk», «virkningsfull» «litt nifs», «sprø», «virkelig», «morsom» og «kjempetøft». Følelsene de får i møte med installasjonen er også noe forskjellige, men de fleste av de forbipasserende beskriver følelsen av å få blikk på seg som noe ubehagelig. Det er også to kommentarer som tar

opp overvåking som tema. Den første sier: «Det er liksom ikke et overvåkningskamera, men det føles veldig sånn "Big Brother is watching you", George Orwell *Nineteen Eighty-Four*-greie», og den andre sier «De ser overalt. Også er det litt ubehagelig. Litt sånn overvåking». I tillegg kommenterer to av de andre forbipasserende at de syntes det er positivt at torget blir brukt på denne måten. Den første forteller at hun har lest om installasjonen i lokalavisen *Telen*, og at hun hadde fått med min kommentar om at torget på Notodden hadde mistet sin opprinnelige funksjon. Derfor sier hun: «Og det er jo sant. [...] Det er ingenting igjen her. Bare en parkeringsplass. Dette er gøy altså». Den andre forbipasserende som kommenterer at det er positivt at torget brukes på denne måten, gjør dette med å si: «Det er gøy at det skjer noe i sentrum». De kommentarene som likevel skiller seg mest ut fra alle de forbipasserende, er fra han som beskriver installasjonens blick som «Helt jævlig». Han syntes installasjonen «... bare er noe tull», og at «... man kan heller bruke penger på noe annet». Han sier også at «Såne kunstner-greier er dyrt, også er de bare noen gærninger hele gjengen». Det kan godt være jeg er litt «gæren», men antakelsen om at installasjonen var dyr, vil jeg si var et feilslag. Den eneste økonomiske utgiften var de 1500 plastikkstripsene, og de betalte 410 kroner for.

4.2.6 Medias saksfremstillinger

I en avisartikkel lørdag 26. november ble det skrevet en nyhetsartikkel om installasjonen på torget i Lokalavisen *Telen* (Nymoene, 2016 og Vedlegg 5). Under overskriften *Øynene som ser alt* forteller jeg om prosjektet. Her forteller jeg at intensjonen med prosjektet er at øynene ser utover torget, og at jeg syntes det er trist at torget nå brukes som parkeringsplass.

Også i en nettartikkel til NRK Telemark under overskriften *Øynene opp for torget* blir installasjonen brukt som en kommentar på torgets funksjon (Haugen, 2014 og vedlegg 6). Det er de 24 parkeringsplassene jeg kritiserer:

Kunstner Mats Skjævesland Vium har laget en videoinstallasjon hvor 400 øyne ser utover torget på Notodden. Intensjonen er at folket skal få øynene opp for torget (Haugen, 2014).

Videre i artikkelen uttaler jeg meg med at «Det burde være en plass som inviterer både barn, ungdom og voksne. Et sted hvor man kan møte på folk ...» og «Jeg vil at folk skal gjøre som øynene, nemlig å se utover torget og bli bevisst på hva det er i dag. Er det slik folket vil at torget sitt skal se ut?». Videre i artikkelen skriver journalisten at han har snakket med flere forbipasserende som er misfornøyde med hva torget brukes til i dag.

NRK-journalisten har også intervjuet en konsulent i Notodden utvikling AS, som forteller at de også ønsker at torget skal bli et mer attraktivt samlingssted

Slik ser ikke folk på torget på Notodden i dag. Flere forbipasserende som NRK har pratet med forteller at de synes det er mye biler og at det er trist at torget brukes opp på parkeringsplasser. Likevel forstår de at det er mangel på parkeringsplasser som er grunnen.

Notodden torg: Slik ser torget på Notodden ut. 24 parkeringsplasser tar mesteparten av plassen.

FOTO: SKJERMDUMP FRA MATS VIUM SIN YOUTUBE-VIDEO.

Figur 13 Skjermdump fra NRK-artikkel (Haugen, 2014)

Med disse artiklene og uttalelsene blir installasjonen med i en samfunnsdebatt om torgets funksjon. Øynene ser utover torget, og i avis-artiklene oppfordrer jeg Notoddens befolkning til å gjøre det samme.

4.2.7 Reaksjoner på youtubefilm og sosiale medie

Den 27. november delte jeg presentasjonsfilmilmen som jeg hadde lagd, på sosiale medier (Vedlegg 7). Dette var etter intervjuet med lokalavisen Telen, og derfor delte jeg det samme budskapet som jeg gjorde der. Som tekst til filmen skrev jeg:

«Som del av mitt master-prosjekt i Formgiving Kunst og håndverk ved HSN har jeg laget en stedsspesifikk videoinstallasjon på torget i Notodden. Det lille huset skal rives til sommeren, så jeg har fått låne dette gratis. De fire hundre øynene er laget av lyskuper som jeg fant i en container på Notoddens industriområde. Øynene ser utover torget, og jeg håper at befolkningen i Notodden vil gjøre det samme og da reflektere over stedet. Det burde gjøres noe for at torget skal bli et mer attraktivt samlingssted».

Filmen fikk god respons, og ble delt av tilsammen 28 andre personer på sosiale medier. I kommentarfeltet til filmen var det også noen som delte en link til en annen film på youtube.com. Dette var en musikkvideo av rockebandet Ratskalb med låten *I'm on fire* (*Ratskalb – I'm on fire*, 2010 og vedlegg 10). I refrengene står karakteren i musikkvideoen foran installasjonen med øynene bak seg og synger. Jeg hadde verken hørt om bandet eller kjenner noen av dem som spiller i det.

Figur 14 Skjermdump fra musikkvideo (*Ratskalb – I'm on fire*, 2010)

4.2

Oppsummering av resultatene

I materialet som er beskrevet er det svært mange ulike reaksjoner. Likevel er det tydelig at det er enkelte av reaksjonene som går igjen som typiske reaksjonsmønstre. En typisk reaksjon var at installasjonens teknikk vekket tilskuernes nysgjerrighet, og at de ønsket å forstå hvordan øynene beveget på seg. Teknikken var delvis skjult, men kunne forstås dersom tilskueren gikk inntil vinduet og så mellom kuplene. Dette gikk igjen som et reaksjonsmønster hos flere av tilskuerne, og noen av dem tok også på vinduet for å undersøke om kuplene var på innsiden eller på utsiden av vinduene.

Ettersom teknikken vekket nysgjerrighet, brukte tilskuerne tid på å betrakte installasjonen. Dette gjorde at personlige tanker, følelser og refleksjoner ble en del av reaksjonene. Følelsen av å bli «sett» var noe som svært mange tilskuere beskrev, og som vi har sett, ble denne følelsen beskrevet forskjellig hos tilskuerne, både med positive og negative vendinger. Flere av tilskuerne koplet også følelsen til overvåkingstematikken. Noen eksempler på dette var kommentarer som ««Jeg føler de overvåker meg liksom når jeg står der. De kunne vært et overvåkningskamera», «Det føles litt sånn overvåking», «Det kunne ha vært et videokamera» og «Det er liksom ikke et overvåkningskamera, men det føles veldig sånn "*Big Brother is watching you*", George Orwell *Nineteen Eighty-Four*-greie» I tillegg kom det frem i flere reaksjoner at det å ha kunst i offentlig rom var noe som ble verdsatt. Dette var tydelig i kommentarene til tilskuerne, men også ved at tilskuerne tok i bruk installasjonen på egne måter. Eksempler på dette var barna som utviklet en slags lek med å peke på øynene som blunket, og bandet *Ratskalb* som spilte inn musikkvideoen foran de mange øynene.

5 Drøfting

Gjennom et casestudie som metodisk tilnærming har vi til nå fått svar på hvilke reaksjoner som oppstår hos tilskuerne i møte med en stedsspesifikk installasjon i offentlig rom. I dette kapitlet vil spørsmålet om hvordan kontekstens betydning har innvirkning på disse reaksjonene, bli drøftet. Dette skal gjøres ved å sette empiriske funn opp mot de sentrale begrepene som er presentert i *Kapittel 2 Didaktisk og teoretisk innfallsvinkel*. Diskusjonen sentrerer seg derfor rundt Kwons paradigmeinndeling og rundt konflikten mellom det skolske og det estetiske i kunstformidling i skolen. Av tilskuerne reaksjoner er det tre typer reaksjoner som vil trekkes frem og diskutert i lys av kontekstens betydning, og i drøftingen vil dette bli presentert i form av tre underkapitler.

Kontekstens betydning for blikket som ser og assosiasjonen

5.1 til overvåkingsdebatten

I beskrivelsene av det empiriske materialet har vi sett at installasjonens mange blikk setter i gang en følelsesmessig reaksjon hos tilskuerne. Beskrivelser som: «Bra», «skummelt», «ekkel», «rart», «morsomt» og «ubehagelig», «forvirret», «ekte», og «jævlig» er noen av ordene de ulike tilskuerne bruker. I loggnotatene jeg skrev under det egne skapende arbeidet, reflekterte jeg rundt det å bli sett. Inspirert av Jean-Paul Sartres filosofi om blikket skrev jeg: «Når en får blikk rettet mot seg begynner man automatisk å tenke på hvordan man fremstår. Ofte skjer dette i en brå overgang fra en tilstand der bevisstheten er oppslukt i egne tanker over til en tilstand hvor man er sett». Installasjonens blikk strekker seg utover gata og torget, og det er når tilskueren beveger seg innenfor denne sonen, at han blir sett. Blikkene danner derfor et eget miljø rundt tilskueren, og det er i dette rommet han opplever installasjonen. På denne måten er kunstobjektet er i et uløselig forhold til den romlige konteksten. Tilskueren som beveger seg innenfor dette rommet, blir en del av verket. I dette har installasjonen klare fellestrekk med det stedsspesifikke paradigmet som Kwon beskriver som Det fenomenologiske/eksperimentelle. Det fysiske stedet i tid og rom er en integrert del av kunstverket. Kontekst påvirker dermed tilskuernes erkjennelsesform. Erkjennelsesformen er fenomenologisk i at tilskuerens kroppslige tilstedeværelse er grunnleggende i betraktningen av installasjonen.

På en annen side omhandler konteksten i det fenomenologiske/eksperimentelle kun de fysiske stedet i tid og rom. I Petersens beskrivelse av kontekstens betydning i installasjonskunst inneholder også konteksten de samfunnsmessige og kulturelle aspektene ved stedet. Dette var også det som skilte det fenomenologiske/eksperimentelle fra det institusjonelle/sosiale paradigmet. Motivasjonen hos kunstnerne var å bryte kodene for å avsløre de formelle og kulturelle grensene som skapte dissonans mellom kunstinstitusjonens ideologi og verden utenfor. Installasjonen på torvet på Notodden var plassert utenfor kunstinstitusjonen, i det dagligdagse. Derfor vil samfunnsmessige og kulturelle aspektene knyttet til dette stedet, også være en del av installasjonens kontekst. Som vi har sett i beskrivelsene av tilskuernes reaksjoner, var det flere av tilskuerne som knyttet følelsen av å bli sett på opp mot overvåkingstematikken. Offentlig rom er et sted der overvåking tar sted, og det kan derfor tenkes at denne koplingen i tilskuernes reaksjoner skjer nettopp på grunn av det samfunnsmessige og kulturelle i denne konteksten. Om installasjonens kontekst hadde vært et utstillingsrom, ville denne koplingen muligens vært svakere.

5.2 **Kontekstens betydning for debatten om torgets funksjon**

Den kjente og hverdagslige konteksten som installasjonen var montert i, og øyne som konkret motiv, er hver for seg kjente holdepunkt for tilskueren. Det er kombinasjonen mellom dem som skaper undring hos tilskueren. Etersom jeg ikke ønsket å legge andre føringer om intensjonen med installasjonen i uttrykket, holdt jeg tolkningsrommet mer åpent for tilskuerne. Dette var også bakgrunnen for valg av innsamlingsmetoder, der jeg ønsket at min observasjonsrolle skulle ha så lite innvirkning på tilskuerne som mulig. I min rollen som kunstformidler var dette også en sentral tanke. Elevene skulle bruke seg selv i tolkningen av de 450 øynene som kunstobjekt i kombinasjon med hverdagslig torg.

På en annen ble mine tanker om at øynene kunne forstås som en kommentar på torgets funksjon, avslørt. I lokalavisen Telen, i NRK Telemarks nettavis og som kommentar på presentasjonsfilmen som ble spredt på sosiale medier, oppfordret jeg Notoddens befolkning til å gjøre som øynene: se utover torget og reflektere over stedet. Jeg kommenterte også at jeg syntes det var trist at torget hadde mistet sin funksjon som samlingssted og i stedet brukes som parkeringsplasser. Hvilke ringvirkninger dette fikk, er ikke tydelig i det empiriske materialet som er presentert. Det kunne kanskje kommet tydeligere frem om utvalget hadde vært større, om ikke min identitet var skjult i

innsamlingen, eller ved at spørsmålsformuleringene hadde vært annerledes. Allikevel er det en av de forbipasserende som jeg spurte, som kommenterte nettopp dette:

M: Hva tenker du om det her?

P1 Dette synes jeg er helt fantastisk. Jeg går forbi her hver dag og stopper litt opp hver gang. Jeg syntes først de var litt skumle, men så leste jeg i *Telen* om at de ser utover torget og at det er en slags kommentar på dette. Og det er jo sant. Øynene ser jo helt forvirra ut. Forstøkte. Det er jo ikke så rart. Det er torget i Notodden da. Det er ingenting igjen her. Bare en parkeringsplass. Dette er gøy altså.

Tilskueren gikk forbi installasjonen hver dag, og forteller at hun først syntes øynene var skumle. Men etter at hun leste min intensjon i artikkelen fra *Telen*, endret reaksjonen seg helt. Opplevelsen av øynene gikk da fra «skumle» til «forvirra» og «forstøkte». Det at den forbipasserendes personlige opplevelse endret seg såpass ved å kun lese min intensjon, viser hvor mye makt en kunstner kan ha i påvirkningen av kontekst. Min kommentar blir dermed en del av hennes kontekst. Det kan også tenkes at en lærer i en skolesammenheng, eller en formidler ved en kunstinstitusjon, kan endre kontekstens betydning slik det ble gjort i dette eksemplet, og at dette preger hele opplevelsen av kunstverket. I verste fall kan en unik personlig og estetisk opplevelse gå tapt.

Samtidig kan det også hende at en kunstner ønsker å vise samfunnsengasjement og spre sin samfunnskritikk, sitt budskap eller sin oppfordring ut i verden, slik som det betegnes i Kwons diskursive paradigme. Mine uttalelser har dermed også klare paralleller til dette 5.3paradigmet. Stedet i dette paradigmet oppstår i form av debatter.

Kontekstens betydning for uforventet handlinger

Fra presentasjonen av det empiriske materialet er det spesielt tre reaksjoner jeg ønsker å trekke frem i denne delen av drøftingen. Dette er videoutdraget av barna som lagde en lek ut av å slå på øynene som blunket, musikkvideoen som ble laget av rockebandet *Ratskalb*, og tilskuere som tok bilder av utstillingen. Dette er reaksjoner som ble utløst av installasjonen, men som jeg opplevde som svært uventet. De tre reaksjonen er eksempler på medskapning. Det at kunsten blir brukt av tilskuerne til å skape noe eget som på ingen måte var påtenkt, kan tyde på at den offentlige konteksten i denne installasjonen oppleves som fri. Møtet blir i seg selv en skapende handling, noe som i sin tur fører til utvikling av eierskap. Det kan tenkes at denne typen reaksjonen ikke ville ha oppstått dersom installasjonens kontekst hadde vært i et gallerirom. Et gallerirom er bundet av

konvensjonene definert av institusjonen. Det tillater ikke at tilskuere for eksempel spiller inn musikkvideo foran kunsten uten videre, eller at tilskuerne slår på kunstobjektene i en spontan lek. Terskelen for å ta bilder er også noe som er større på et galleri.

6 Konklusjon

I oppgavens problemstilling spurte jeg om hvilke reaksjoner som oppstår hos tilskuerne i møte med en stedsspesifikk installasjon i offentlig rom. Med utgangspunkt i et casestudie der jeg selv lagde en slik installasjon, ble det brukt en rekke ulike innsamlingsmetoder for å undersøke dette. Reaksjonene viste seg å være noe forskjellige, men det var likevel noen reaksjonsmønstre som gikk igjen.

Resultatene av denne innsamlingen har blitt drøftet på bakgrunn av spørsmålet om kontekstens betydning for tilskuernes reaksjoner. I drøftingen kom det tydelig frem at den hverdagslige konteksten i det offentlige rommet skapte et konkret holdepunkt for tilskuerne. Dette ble blant annet vist med tilskuernes kopling til overvåkingstematikken.

Holdepunkter er en viktig del av tilnærmingen for å forstå kunst. En måte slike holdepunkter kan skapes på, er gjennom det skolske, som for eksempel griper til institusjonalisering, kanonisering og historisering av kunstverk. Dette er verdifulle mekanismer for å gjøre kunst til del av et felleseie og skape bakgrunn for forståelse. En mulig fare ved disse grepene er imidlertid at de også kan bidra til å lukke kunsten inne. Kunstopplevelsen er en personlig opplevelse, og det er derfor et poeng i en kunstformidlingssituasjon å fremme en holdning om at kunstverk må betraktes som ustabile og uavsluttede påstander. I drøftingen ble det vist til et eksempel på hvordan en tilskuers personlige opplevelse endret seg ved å kun lese om min intensjon med utstillingen i avisen. Dette viser hvor avgjørende konteksten er for kunst.

7 Kunstnerisk etterprøving - konklusjon 2

7.1 Utstilling på Grünerløkka, Oslo

Det var spennende å skape en utstilling i Notodden sentrum, og det var tydelig at lokalbefolkningen satte pris på installasjonen. Betydningen av kontekst i den stedsspesifikke kunsten kan ha spilt inn på publikums reaksjonsmønstre, og som ny utprøving, bestemte jeg meg for å sette opp utstillingen i Oslo. Lokalene på Grünerløkka er svært attraktive, men jeg fant et tomt lokale med tildekte utstillingsvinduer rett ut mot fortauet. Adressen var Seilduksgata 18 A, og ligger på hjørnet av krysset mellom Seilduksgata, gata som utgjør sørgrensa av parken Birkelunden, og Thorvald Meyers gate, der trikken kjører forbi. Det er et av de mest sentrale byggene på Grünerløkka, og jeg kontaktet derfor eiendomsselskapet som leier ut bygget. Jeg presenterte prosjektet ved å vise til presentasjonsfilmen av utstillingen på Notodden, og tilbød dem en rolle i prosjektet ved å bidra med lokalet. De syntes dette virket som et spennende prosjekt, og i og med at ingen skulle bruke lokalet før i begynnelsen av april, fikk jeg låne det gratis fra 15. februar til 27. mars.

Lokalet var fra 2007-2016 leid av gatekjøkken-kjeden *SUBWAY*. Utstillingsvinduene i dette bygget var en del større enn de som jeg hadde brukt på Notodden. Jeg bestemte meg derfor for kun å bruke de tre vinduene som utgjør hjørnet av bygningen

Før jeg reiste inn til Oslo, ble de tre kuppelnettene fra utstillingen på Notodden bygd på slik at de passet vinduene i det nye lokalet. Det var plass til ca. 450 kupler i utstillingsvinduene i lokalet på Notodden, og i Oslo var det ca. 1000 kupler som ble brukt. Gode venner ønsket å hjelpe til med det ensformige arbeidet.

Figur 17 Bilde tatt 23. januar på leting etter ledig lokale

Figur 16 Tidligere eid av gatekjøkken-kjeden SUBWAY. Bilde fra google-maps (2014).

Figur 18 Vindu som ikke ble brukt

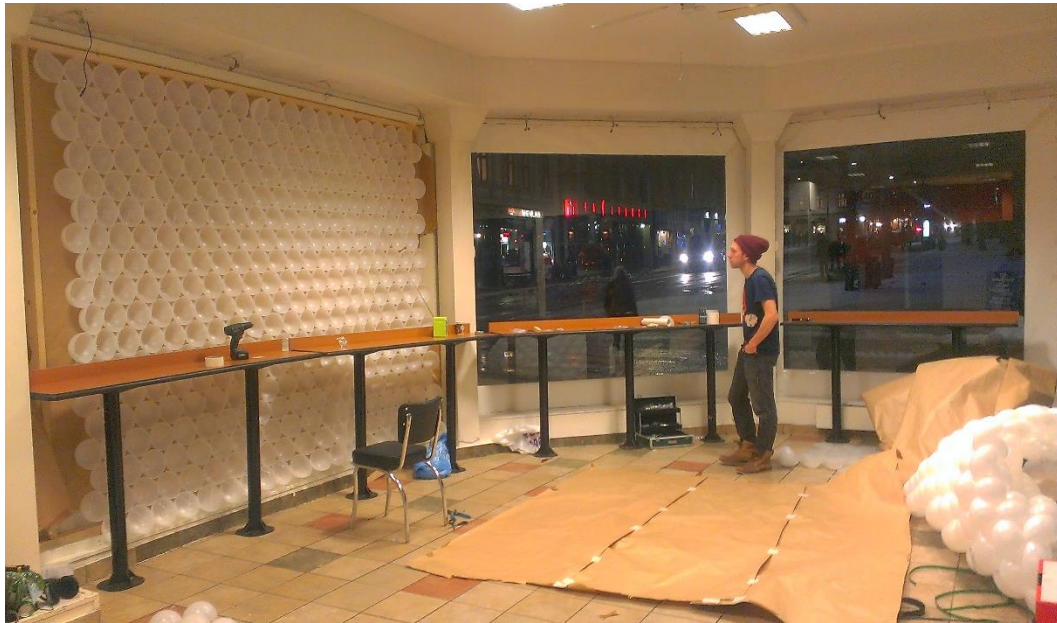

Figur 19 Gode venner ønsket å hjelpe til med det ensformige arbeidet.

Figur 20 De ferdigstripsede kuppel-nettene på innsiden av lokalet

På grunn av at søylene mellom hvert av de tre vinduene ville ha stått i veien for projektorlyset, ble det hengt opp en hvit paspatur på innsiden og rundt vinduene.

Figur 21 Hvit paspatur på innsiden og rundt vinduene.

Den brune pappen ble hengt opp igjen slik at det ble mørkt når jeg jobbet med prosjektorene

Figur 22 Den brune fungerte som skjerming fra sollyss

På åpningsdagen ble den brune pappen fjernet, og utstillingen fikk oppmerksomhet fra nysgjerrige forbipasserende allerede før åpningen.

Figur 23 Nysgjerrige tilskuere

På vinduene i døra, og det store vinduet til venstre for døra, hengte jeg opp svart molton-duk. Dette fordi vinduene ikke ble brukt, og for at det skulle bli mørkere inne i lokalet.

Figur 24 Svart molton-duk på vindu

På døra til lokalet hengte jeg opp en plakat med tittel på verket og mitt navn. For å få kraftigere lysstyrke og klarere bilde kvalitet, ble det leid inn tre kraftige prosjektorer av et utleiefirma i Oslo. Til å dekke utgiftene ble jeg sponset av Høgskolen i Sørøst-Norge og Galleri BI-Z.

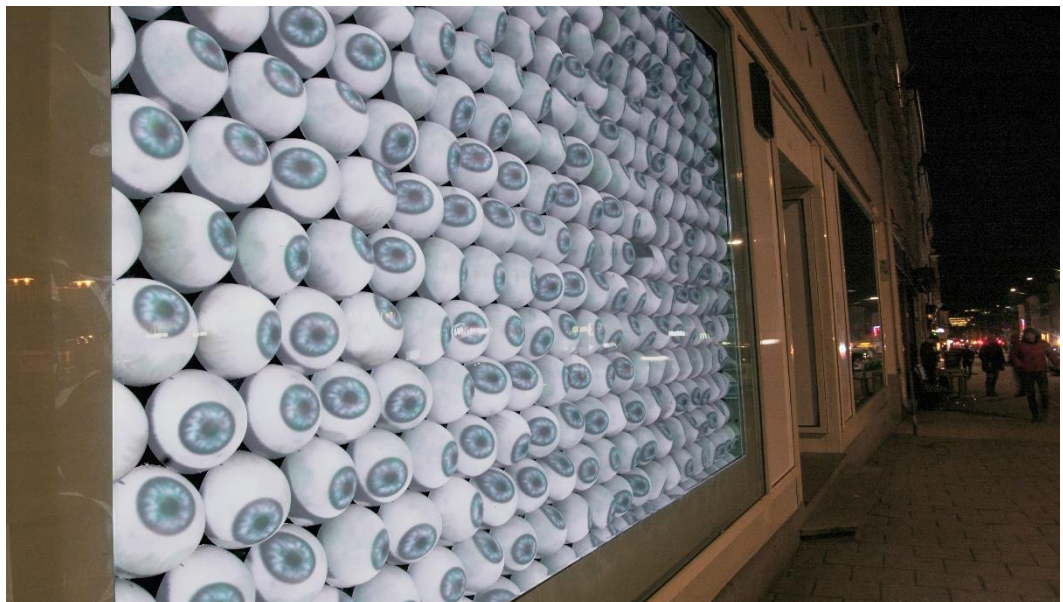

Figur 25 Plakat

På grunn av at lengden på lokalet ikke var langt nok til at bildet fra projektorene kunne dekke hele vinduene, ble det brukt speil. Filmen fra projektoren ble da reflektert i speilene for å forlenge kastelengden på projektorlyset.

Figur 26 Teknikken på innsiden

Figur 27 Ferdig utstilling - nærbilde

Figur 28 Ferdig utstilling- totalbilde

Se presentasjonsfilm *Videoinstallasjon på Grunerløkka i Oslo* på minnepenn (vedlegg 11), eller på [youtube.com](https://www.youtube.com).

7.2 Vurdering av kontekstens betydning for utstillingen På Grünerløkka

Lokalet som utstillingen var montert til, lå midt i kjernen av Grünerløkka i Oslo. Dette er et svært travelt og folksomt område som hovedsakelig består av puber og kafeer. Den høye aktiviteten gjør at en blir stimulert av svært mange inntrykk når en går gjennom denne gaten.

Det var tydelig at mange satte pris på installasjonen ved at de tok bilder av den med mobilen. En kveld sto jeg på andre siden av gaten og telte tilskuere som tok bilde. Jeg telte da 115 tilskuere som tok bilde i løpet av en time. Jeg gjorde også noen undersøkelser der jeg som fullstendig deltaker med min forskerrolle skjult, spurte forbipasserende om hvilke tanker og følelser de fikk i møte med installasjonen. Tilbakemeldingene var stort sett at teknikken var interessant, og at den vekket nysgjerrighet. Samtidig fikk jeg inntrykk av at reaksjonene ikke gikk videre fra dette, og dermed ikke var like reflekterte og gjennomtenkte. Dette tror jeg blant annet handler om at konteksten på Grünerløkka

var preget av et svært raskt tempo med mye støy og mange konkurrerende inntrykk. En slik kontekst gir kanskje ikke samme rom for kontemplasjon. Det kan også tenkes at følelsen av å bli sett på av øynene, ikke ble like påtrengende på Grünerløkka, ettersom gatene her allerede er så fulle av mennesker. Dette står i kontrast til det tomme torget i Notodden. Denne forskjellen speiler seg i reaksjonene til tilskuerne, som altså ikke virket like reflekterte på Grünerløkka som i Notodden. Igjen viser dette hvordan konteksten kan påvirke kunstopplevelsen. Ettersom utstillingen på Grünerløkka ikke var en del av hovedprosjektet mitt, men heller en videreføring, var ikke innsamlingen av reaksjoner like grundig her. Det kan derfor godt hende at en videre innsamling ville avslørt et større spekter av reaksjoner.

Referanser

Breivik, J.-K., & Christophersen, C. (Red.). (2013). *Den kulturelle skolesekken*. Oslo: Kulturrådet.

Danbold, G. (2014, 7.11). Hva er formidling? *Kunstløftet avis nr. 4, november 2014*, s. 4-5.

Danbold, G. (2013). Kunst og barn i et historisk perspektiv. I B. Bakken & S. B. Hommersand (Red.), *Begreper om barn og kunst* (s. 11-21). Oslo: Kulturrådet.

Datatilsynet. (2012, 01.06) *Deling av bilder* Hentet fra;
<https://www.datatilsynet.no/Teknologi/Internett/Bilder-pa-nett/>

Halvorsen, E.-M. (2007) *Kunstfaglig og pedagogisk FoU*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.

Haugen, L. H. (2016, 14.12.). Øynene opp for torget! *NRK Telemark*. Hentet fra
<https://www.nrk.no/telemark/oyekunst-for-torget-pa-notodden-1.13259593>

Hjardemaal, F. (2011). Vitenskapsteori. I T. A. Kleven, F. Hjardemaal & K. Tveit (Red.), *Innføring i pedagogisk forskningsmetode: En hjelp til kritisk tolking og vurdering* (s. 179-216). Oslo: Unipub.

Høyland, E. (2013). På søken etter medkjennelse - refleksjoner om deltaking som premiss i kunst for barn og unge- I B. Bakken og (Red.), *Begreper om barn og kunst* (s. 50-67). Oslo: Kulturrådet.

Kleven, T.-A. (2002) *Innføring I pedagogisk forskningsmetode. En hjelp til kritisk tolking og vurdering*. Oslo: Unipub forlag.

Kulturrådet. (2013, 14.03.). Kunstløftet / Om ordningen. Hentet fra
<http://www.kulturradet.no/kunstloftet/om-ordningen>

Kwon, M. (2002). *One Place after Another: Site-Specific Art an Locational Identity*. London: MIT Press

Petersen, A. R. (2009). *Installationskunsten – mellom bilde og scene*. København: Museum Tusulanums Forlag.

Ratskalb – I'm on fire (2010). [Videoklipp]. Hentet fra <https://www.youtube.com/watch?v=gzFBdzE8AMU>

Thagaard, T. (2003). *Systematikk og innlevelse*. Bergen: Fagbokforlaget.

Videoinstallasjon på torget i Notodden (2016). [Videoklipp]. Hentet fra <https://www.youtube.com/watch?v=ee-FB8jRAWA&t=>

Bildeliste

Figur 1 Relasjonell modell av installasjonen som verk og genre	9
Figur 3 Whitin and Beyond the Frame av Daniel Buren (1973).....	9
Figur 3 En typologi over feltroller	13
Figur 4 En typologi over feltroller (Christoffersen og Johannessen , s. 69).....	20
Figur 5 Plukking av lyskuper i søppelcontainer	26
Figur 6 Bilde av en feilprodusert lyskuper	26
Figur 7 Utprøving med projektor.....	27
Figur 8 Test med flere øyne.....	29
Figur 9 Kuple ble stripset sammen til fire nett.....	31
Figur 10 De 450 lyskuplene ble kappet i to med båndsg.....	31
Figur 11 De halve lyskuplene på innsiden av lokalet.....	33
Figur 12 På innsiden av lokalet etter ferdig montering.....	33
Figur 13 Ferdig videoinstallasjon sett fra torget	34
Figur 14 Ferdig videoinstallasjon fra fortau.....	34
Figur 14 Skjermdum fra NRK-artikkel (Haugen, 2014)	55
Figur 16 Skjermdump fra musikkvideo (Ratskalb – I'm on fire, 2010)	56
Figur 15 Skjermdump fra musikkvideo (Ratskalb – I'm on fire, 2010)	56
Figur 17 Tidligere eid av gatekjøkken-kjeden SUBWAY. Bilde fra google-maps (2014).	64
Figur 16 Bilde tatt 23. januar på leting etter ledig lokale.....	64
Figur 18 Vindu som ikke ble brukt.....	65
Figur 19 Gode venner ønsket å hjelpe til med det ensformige arbeidet.	65
Figur 20 De ferdigstripsede kuppel-nettene på innsiden av lokalet	66
Figur 21 Hvit paspartur på innsiden og rundt vinduene.	66
Figur 22 Den brune fungerte som skjerming fra sollys.....	67
Figur 23 Nysgjerrige tilskuere.....	67
Figur 24 Svart molton-duk på vindu	68
Figur 25 Plakat	68
Figur 26 Teknikken på innsiden	69
Figur 27 Ferdig utstilling - nærbilde.....	69
Figur 28 Ferdig utstilling- totalbilde	70

Vedlegg

Vedlegg 1 – Innvilget søknad NSD.....	s.77
Vedlegg 2 – Transkripsjon av kunstformidling 8-klasse.....	s.80
Vedlegg 3 – Transkripsjon av skriftlig refleksjonsnotater av 8-klasse.....	s.86
Vedlegg 4 – Kommentarer fra forbipasserende.....	s. 89
Vedlegg 5 – Avisartikkel Telen.....	s.91
Vedlegg 6 – Nyhetsartikkel NRK Telemark 14.12.16.....	s. 92
Vedlegg 7 – Presentasjon av installasjon på Notodden.....	minnepenn
Vedlegg 8 – Voksne forbipasserende – reaksjoner.....	minnepenn
Vedlegg 9 – Barn –reaksjoner.....	minnepenn
Vedlegg 10 – Musikkvideo: <i>Ratskalb – I'm on fire</i>	minnepenn
Vedlegg 11 – Presentasjonsfilm av installasjon på Grünerløkka, Oslo.....	minnepenn

Vedlegg 1

Kari Carlsen

Institutt for estetiske fag Høgskolen i Sørøst-Norge

3603 KONGSBERG

Vår dato: 02.12.2016

Vår ref: 50796 / 3 / MHM

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 27.10.2016.
Meldingen gjelder prosjektet:

50796 Barns deltakelse i kunstformidlingen

*Behandlingsansvarlig Høgskolen i Sørøst-Norge, ved institusjonens øverste
leder*

Daglig ansvarlig Kari Carlsen

Student Mats Skjævesland Vium

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av
personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31.
Behandlingen tilfredsstillende kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd
med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet,

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 15.05.2017, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Katrine Utaaker Segadal

Marianne Høgetveit Myhren

Kontaktperson: Marianne Høgetveit Myhren tlf: 55 58 25 29

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Mats Skjævesland Vium mats.vium@gmail.com

Prosjektnr: 50796

Utvalget informeres skriftlig om prosjektet og både foresatte og barna samtykker til deltakelse.

Informasjonsskrivet vi har mottatt er godt utformet.

Personvernombudet legger til grunn at dere etterfølger Høgskolen i Sørøst-Norge sine interne rutiner for datasikkerhet. Dersom personopplysninger skal lagres på privat pc/mobile enheter anbefaler vi at de krypteres.

Forventet prosjektslutt er 15.05.2017. Ifølge meldeskjema skal innsamlede opplysninger da anonymiseres. Anonymisering innebærer å bearbeide datamaterialet slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes. Det gjøres ved å:

- slette direkte personopplysninger (som navn/koblingsnøkkel)
- slette/omskrive indirekte personopplysninger (identifiserende sammenstilling av bakgrunnsopplysninger somf.eks. bosted/arbeidssted, alder og kjønn)
- slette digitale lydopptak

Vedlegg 2: Transkripsjon av kunstformidling 8-klasse

M= Mats

L= Lærer

E= Elever

Møte 1

M: Hei.

L: Hei.

M: Det er nede der i det røde huset.

L: Ja, jeg tenkte det var cirka der. Så hva ser du for deg?

M: Det er ganske lyst nå, så det er ikke helt.

L: Helt ideelt

M: Ja.

L: Det er huset der nede?

M: Det er nede i det lille røde huset der, men før vi går ned, så tenkte jeg å spør dere om dette torget her. Pleier dere å være her ofte eller?

E1: Ja. Kebab.

E2: Ja, Kebab i helgene.

M: Kebab ja. Det jeg har lagd her er noe som man kan se gjennom vinduene der nede. Vi kan egentlig bare gå ned å se.

(1 min senere)

M: Det er her.

E1 Åhåhåhå!

E2 Æææsj!

E3 Er det øyer?

M Nå begynner det å bli lyst ikke sant. Så på kveldstid så blir det sterkere og enda tydeligere effekt da.

E3 Det er mange!

E4 Er det ikke litt skummelt når de står å kikker på meg?

M Du syntes de var skumle?

E3: Ja, og rare.

M Så dette er prosjektet som jeg har jobbet med de to siste månedene.

Hva Syntes dere andre. Syntes dere de var skumle?

E 5 Det er egentlige vanlige øyer

E 6 Det er jo ikke vanlig dette (Flere ler av denne kommentaren)

M ja.... Ja tenker dere at de ser på disse øynene da?

E 1 Hva de kikker på?

E2 Folka i byen

E 1 Folka i byen. Vors.

M Folka som går forbi her og det som skjer på torget.

E5 At vi ikke gjør noe galt

M Ja kanskje det. De følger med på folk. Så det er tre vinduer her med øyer. Også er det døra da, men den har jeg ikke rullet og gjort ferdig.

E2 Skal vi gå inni der etterpå, eller skal vi bare stå her og stirre?

M Vi kan det. Det er egentlig ikke meninga. Døra vil være låst, men da kan dere se hvordan jeg har laget det da. Vi kan gjøre det. Gå inn og se.

(vi går inn)

E4 Oi...

M så er det bare å trekke dere innover der, så blir det plass til alle.

E Hvis vi står her, kommer det sånn mennesker ute da?

M Ja, hehe, da kommer det skyggen din ute. For det er...

E2 Se jeg har øyne på skoene.

E3 Hvorfor er det speil

M ja. For det er egentlig bare prosjektorer som lyser på der. Men når jeg satt projektoren inntil veggen, så klarte jeg ikke å dekke hele vinduet. For projektorbildet var ikke stort nokk. Så derfor sendte jeg bilde først inn i speilet og så bort.

E4 ahaaaa

E5 Hahaha. Fett

E3 Kult.

M Hadde det ikke vært for speilet, så hadde ikke bildet blitt stort nokk. Jeg ble litt stresset først, men så fant jeg på den løsninga med speilet.

L Men øøø. Men så har du på en film da lissom?

M Ja den kan du se på skjermen her.

L Åssen har du lagd bilde da?

M Her er en videofilm med alle øyene da. Den har jeg lagd selv da på et dataprogram.

L Åjaaaa.

M Det er en animasjon. Så har det vært en utfordring med at hvert av alle de øynene på filmen skal treffe nøyaktig. På hver sånn kuppel eller skål som det ser ut som. Det det er lagd av det greiene her. Skal finne en sånn (leter i en pose og finner en lyskuppel). Sånn. Ute på Tuven er det en fabrikk som produserer plastikk-ting. Alt mulig. Sprayflasker og drikkeflasker og forskjellige ting. Så lager de også sånne her som du henger opp på ei lyspære, sånn lyskuppel som typisk kan være i en garasje. Så lå det 500 hundre av dem i en container som var feilproduserte og skulle kastes. Så jeg kunne få de gratis. Så da prøvde jeg mye forskjellig egentlig for å teste ut hva jeg kunne gjøre med disse her. Så etter hvert så delte jeg de i to og så gjorde jeg sånn her (holder kuppelen foran projektoren), og så tenkte jeg «det her funker egentlig, men hva kan jeg prosjektere på dem?» Så kom jeg på øyer kunne funke siden formen er som ei kule. Og det huset her skal rives til sommeren, så jeg har fått låne det gratis. Så har litt lyst til å lage noe nytt også. Jeg kan gjøre hva jeg vil. Du er full av øyer. (Peker på ei jente som er dekt med projektorlys).

E: Det var egentlig ganske tøft.

M Nå har dere sett litt. Har dere noen spørsmål?

(Ingen spørsmål)

L Litt beskjedne. Men jeg snakke med Mats tidligere, og da sa han noe om at øynene ser ut over torget. Jeg tenkte at det kunne være en fin oppgave og skrive om. Vi skal ha tentamen snart vi. Så kanskje dette kunne være noe spennende å ta tak i.

M: Jeg skriver en oppgave på skolen om hva folk tenker når de ser det her. Så jeg er interessert i å høre hva dere tenker, føler og hva det kan bety og sånne ting. For jeg tror at folk opplever det litt forskjellig.

E1 Hvordan har du festet fast alle de hvite?

M Da tok jeg egentlig bare en stiftemaskin. Sånn en her, (finner frem en stiftemaskin) også bare stifta rett i vinduskarmen. Det skal rives her så jeg kan bare gjøre sånn. Også er det strips da, mellom hver sånn en halvkule for å feste de sammen

L Hva forventet dere egentlig når vi gikk nedover? Jeg sa vi skulle på kunstutstilling. Hvilket bilde hadde dere i hodet da?

E 1 Jeg tenkte vi skulle sitte i en sal og sitte og se på en sånn forstilling.

E2 Jeg tenkte også det. At det var noen mennesker som bevegde på seg.

M Ja, det sa jeg jo når jeg var innom hos dere forrige uke.

E1 Jeg tenkte du skulle stå på en scene også ja.

L Er dette det man kan kalle en preformance?

M Nja. Nei det er vel ikke det. Kanskje heller mer det som kan kalles en installasjon. En videoinstallasjon. Det går mer ut på at. Det er en type skulptur, samtidig som det ikke er det vi helt forbinder med en skulptur. Den beveger seg, den er ikke sånn typisk skulptur av hardt materiale. Så er det en del av rommet. For i installasjonskunsten så er rommet en viktig del av verket. Rommet brukes til sammen med objektene som plasseres der. Så man kan si at det er en blanding av arkitektur og skulptur. Så er video-installasjon som er en sjanger innenfor installasjonskunst der man bruker video. Har dere sett noe som ligner på dette før?

E1 Nei

E2 Nei.

Det er ikke så mye av dette. Det er mer maleri og skulptur. Litt utypisk er det kanskje.

E3 De er ikke like skumle lenger

M Man blir kanskje litt vant med de etter hvert. Så hvis dere går forbi på kveldstid så vil de være enda skarpere. Det er sånn når man bruker projektor i sollys. Det blir litt blast. Det står på hver kveld etter klokka 7.

L Så neste gang på kebaben med mamma og pappa så kan dere gå forbi. Er det noe mer dere lurere på eller tenker på?

Blir en pause uten at noen sier noe

M jeg kommer tilbake før jul og skal ha praksis hos dere, så da kan jeg spørre dere igjen hvis det er noe dere kommer på. Men da må jeg si takk for at dere kom.

Kommentar fra lærer når elevene hadde gått:

L Det var flott. Det var tydelig at elevene likte det. Ser det på øynene deres. De sier ikke så mye denne gjengen her, men det var synlig at det er mye tanker og følelser om dette i hodene på dem. Litt beskjedne i denne alderen.

M Jeg har tenkt at de skal skrive et refleksjonsnotat senere. Sånn hver for seg. Ha det også som empiri.

L Det er lurt. Da vil du nokk få noe ut av.

M Men veldig bra. Takk. Da ses vi igjen sånn ti på halv ett i morgen

L Det gjør vi. Hadde

M Hadde

Møte 2

M Har dere hørt noe fra de andre

E 1 Nei. De sa bare at vi skulle til et sted der det var masse øyer.

M Hvis vi legger ned telefonene så kan vi begynne å se på dette. Hyggelig at dere kunne komme først og fremst. Så dette er det jeg har jobbet med de to siste månedene. Når er det ganske så lyst her nå, så det er ikke så sterkt som det er på kveldstid. Så hvis man er her på kvelden sann etter klokka 7, så vil det være enda sterkere. Men så har jeg hengt opp et svart lerret der, så der kan dere se hvordan det er på kveldstid. Når dere står her. Hva tenker dere om disse øynene

E1 Det er mange øyer.

E2 Er alle samme?

M Det er egentlig det samme øye som går forskjellig retninger.

E3 Hva er 11X11?

M 121, er det ikke det da? Men så er det øyer der og der, også i døra. Sann ca 400 øyer.

E2 Oi.

E1 400

M Hva tenker dere at de ser på?

E2 De ser seg rundt.

M Ja, og hva er det som er rundt her i dette området?

E2 Byen. Torget. Folk og biler.

M Ja, det er jo sentrum av byen det her. Har dere noe forhold til denne plassen. Torget for eksempel?

E1 17 mai. Da samles alle her.

E2 Blusen. Da er det et stort telt her

M Hva tenker og føler dere når dere ser på det her?

E Jeg føler egentlig ingenting.

M Vi kan se litt rundt, så kan dere gå under den svarte duken hvis dere ønsker det.

E 1 Hvorfor er det tatt over den duken der?

M Vil dere inn og se?

Vi går inn i huset.

M Her ser dere teknikken på det. Det er jo alle disse kuplene som er der (finner frem en lyskuppel). De er lagd av sånne. Har dere sett sånne lyskupler som henger over lyspæra. Typisk i garasjen eller noe sånt. Jeg har tatt den og delt den i to, også har jeg da hengt de sammen. De fikk jeg på en fabrikk på Tuven. Så har jeg lagd en film. Så hvis dere ser på

dataene her. Så er det en film med mange øyner som ser i forskjellige retninger, også blunker de. Så går det på projektoren. Men så hadde jeg egentlig tenkt å sette projektoren her (peker på vegg), men så ble bildet på prosjektoren ikke stort, hvis dere skjønner hva jeg mener. Så derfor måtte jeg bruke et speil. Så da treffer prosjektorbildet først på speilet Så da ble bildet større. Først ble jeg litt stressa og tenkte «Nei søren, når får jeg ikke dekka hele vinduet», men så prøvde jeg med et speil, så funka faktisk det. Så det er egentlig det som er her inne. Hvis noen av dere har et spørsmål, så er bare å spør.

M Som dere kan se så har dere masse øyer på dere. Så det er så tynt plast på de hvite der, så lyset kommer igjennom sånn at filmen er synlig på andre siden, altså utenfor.

En elev peker på skoene til læreren og sier:

E2 Skoene dine har fått nytt design ser jeg.

(Elevene ler)

L Oi. Det var jo ganske tøft da. Sånn vil jeg ha.

(Elevene ler igjen)

E3 Hvordan kom du opp med denne ideen lissom?

M Nei si det. Først så fikk jeg låne dette lokalet her da. Så tenkte jeg hva jeg kunne gjøre her. Så tenkte jeg at de vinduene som er her. De er jo brukes fordi der går jo folk forbi. Også når jeg var ute på Tuven så fant jeg disse kuplene i en container. Også var det så mange av de også. Sånn femhundre. Så tenkte at nå kan jeg lage noe stort, også slipper jeg å bruke penger. Så jobbet jeg med de. Klippet i de, borte hull, tok maling på de. Og prøvde mye forskjellig for å se hva som skjedde. Hva skjer om jeg tar lys på. Så tok jeg lys på med en projektor og tenkte: «oi, det ble en stilig effekt». Så testet jeg ut litt forskjellige bilder på og siden formen er ei kule, så tenkte jeg øye da. Så kan det se ut som et øyeeple. Så det startet med det også jobbet jeg videre med den ideen. Det ble en litt lang prosess. Så hvis ingen lur på noe mer, så snakkes vi bare. Jeg kommer om tre uker og skal ha praksis hos dere. Jeg skriver en oppgave på skolen nå som handler om hvordan folk reagerer og hva de tenker om det her. Så jeg er jo interessert i høre på dere.

L Jeg har sagt til Mats før, at jeg syntes det var så spennende med de øynene som ser utover torget. Så når vi skal ha tentamen, så kommer det til å bli et av valgene. Hva har skjedd på dette torget? Hva har de sett? Så det er noe vi kan skrive om på tentamen.

M Så bra. Da kan vi si oss ferdig da. Veldig hyggelig at dere ville komme. Så kan dere ta turen ned på kveldstid, for det er egentlig da det ser best ut.

E1 ja. Det vil jeg gjøre.

Vedlegg 3: Transkripsjon av skriftlig refleksjonsnotater 8.-klasse

Elev 1

Tanker: Jeg tenker at dette prosjektet som Mats har lagd er ganske kult. Spesielt når jeg ser det på kvelden for da lyser prosjektet mye mer enn det gjør på dagen. Med en gang jeg så prosjektet visste jeg ikke om jeg likte det eller ikke. Men nå syntes jeg det er kult og spennende.

Følelser: Jeg følte egentlig ingenting da jeg så det, men senere skjønte jeg litt mer og jeg følte at øynene fulgte etter meg. Det var bra syntes jeg!

Elev 2

Jeg tenker at disse øynene er kule og lyser opp.

Jeg føler de ser på meg og følger med

Elev 3

Jeg tenker på at de kule og søte. Når jeg går forbi føler jeg at de ser på meg.

Elev 4

Det jeg tenker og føler når jeg går forbi øynene på torget er at de lyser opp litt av byen, og at der er kult og fint og se på når du går eller kjører forbi.

Det jeg føler når jeg ser på øynene er at de følger med og ser alt som skjer.

Elev 5

Folk blir interesserte fordi det er noe nytt. Det gjør at de stopper opp og ser hva som skjer.

Elev 6

Når man går forbi øynene på torget, fanger de raskt min oppmerksomhet (særlig om kvelden). Det første jeg tenkte da jeg så de var at det var litt rart at det var masse øyne i vinduet, men også litt kult. Jeg syntes at det var bedre med noe i vinduet folk kunne se og tenke over istedenfor og se på et stuslig, grått og lite bygg.

Elev 7

Det var litt rart, men det var litt kult. Det var rart å se så mange øyne som ser på deg. Det var litt sært. Det var en litt spesiell utstilling. Det var kult at øynene lyste og at de bevegde på seg.

Elev 8

Jeg syntes det er litt kvalmt. Fordi de er store og beveger seg.

Elev 9

Jeg syntes det var litt rart å se noen stirrer på deg hele tiden. Jeg føler at det var litt rart og ekkelt å bare se på øyer som stirrer på folk på torget.

Elev 10

Tenkte egentlig ikke så veldig mye. Det så litt rart ut, men samtidig litt kult. Følte ikke at det fikk ut så veldig mye følelser av meg. Men det var morsomt å se hvordan det var bygd opp.

Elev 11

Jeg tenker at de stirrer på deg liksom, litt skumle på en måte.

Jeg føler at de overvåker meg liksom når jeg står der.

De kunne vært et overvåkningskamere.

De er litt morsomme og de bare ser rundt og stirrer. Jeg føler at de har oversikten

Elev 12

Jeg tenker de ser på meg og følger med det vi gjør. Jeg føler det er litt rart at det er øyer i flere vindu på torget.

Elev 13

Jeg tenker at de kikker på meg og følger med på det vi gjør. Jeg føler at det er litt rart at de følger med på hva jeg gjør.

Elev 14

Tanker

Det jeg tenkte når jeg først så dette var at jeg ikke skjønnte hva det var, eller hva det gjorde. Jeg tenkte at det var ganske rart men morsomt og kult også. Og jeg tenkte at det var ganske spesielt. Og at det var fint. I hvertfall på kvelden da lyste øynene opp.

Følelser

Følelsene mine var at jeg følte øynene på en måte passet på torget. At de kunne se alt når du gikk forbi eller gjorde noe galt. Jeg følte at det var ganske skummelt men på en måte bra også.

Elev 15

Rart at de øynene ser der vi går. Det er litt gøy.

Elev 16

Det var litt unormalt fordi de beveget på seg.

Elev 17

Følelser

Glede- jeg blir glad når jeg ser det fordi der er noe veldig fint og spennende nær der jeg bor.

Nysgjerrig- jeg blir nysgjerrig på hva de øynene kan ha sett.

Flott – jeg syntes det er veldig flott at de øynene følger med, spesielt nå i jula. Øynene viser at de ser og bryr seg om alle.

Tanker – Jeg tenker at de øynene ser noen og noen, og hjelper Gud med å se torget. Men Gud ser alt alltid og vil alltid være med oss.

Jeg er veldig glad for at øynene er der. Da blir jeg veldig glad.

Vedlegg 4 Kommentarer fra forbipasserende

Person 1.

M: Hva tenker du om det her?

P1 Dette syntes jeg er helt fantastisk. Jeg går forbi her hver dag og stopper litt opp hver gang. Jeg syntes først de var litt skumle, men så leste jeg i Telen om at de ser utover torget og at det er en slags kommentar på dette (KILDE, se vedlegg ?). Og det er jo sant. Øynene ser jo helt forvirra ut. Forstøkte. Det er jo ikke så rart. Det er torget i Notodden da. Det er ingenting igjen her. Bare en parkeringsplass. Dette er gøy altså.

Person 2.

M Hva synes du om det her?

P2 Hva jeg synes om det. Jeg syntes bare det er noe tull. Jeg syntes heller man kan bruke penger på noe annet.

M Tror du det det er så dyrt da?

P2 Sånne kunstner-greier er dyrt også er de bare noen gærninger hele gjengen.

M Hva føler du når du ser på dem?

P2 Det er ikke meg som vil se på dem, men det er dem som vil se på meg.

M Er det positivt eller negativt?

P2 Det er helt jævlig.

Person 3.

M Hva tenker du om dette her?

P3 Det er ganske ubehagelig egentlig. Det er liksom ikke et overvåkningskamera, men det føles veldig sånn "*Big Brother is watching you*", George Orwell *Nineteen Eighty-Four*-greie. God effekt.

Person 4.

M Hva tenker du om det her?

P4 Det er så mange. Man blir litt ør. Det er ikke akkurat noe man se hver dag. Surrealistisk.

M Hva føler du da?

P4 Ja, si det. De er litt nifse, men jeg blir ikke direkte redd. De stirrer på deg da, og det er ikke så høflig av dem. Er det vel?

Person 5.

M Hva tenker du om det her?

P5 Jeg er bare litt nysgjerrig på hvordan det er gjort dette her. Om det er noen robotgreier eller hva det er. (Han ser mellom kuplene). Nei. Det er video! Trodde hele kula snurret jeg.

M Hva føler du når du ser på det?

P5 Det er virkningsfullt da. De ser overalt. Også er det litt ubehagelig. Litt sånn overvåking.

Person 6.

M Hva tenker du om det her?

P6 Det er en ganske sprø ting. Det er så mange, så man vet ikke helt hvor man skal se. De hopper rundt og følger med. Det er gøy at det skjer noe i sentrum.

M Hva føler du når du ser på det da?

P6 Jeg blir glad jeg. Synes det bare er morsomt egentlig.

Person 7

M Hva tenker du om det her?

P7 De er ganske virkelige. Se der var det en, og der, de blunker jo! Morsomt altså.

M Hva føler du når du ser på det her da?

P7 Jeg syntes det er kjempetøft. Men det er litt ubehagelig med så mange blikk.

Masteroppgave:

Øynene som ser Torget

400 lampekupler og tre datamaskiner er i bruk for å vise fram deler av masteroppgaven til Mats Skjævesland Vium, midt i Notodden sentrum.

MARI NYMOEN
mari.nymoene@telen.no
932 34 213

- Her er øynene som ser alt, smiler Vium og legger til at det godt kunne ha skjedd litt mer på den sentrale plassen i sentrum. Kunstinstallasjonen er et blikkfang fra Torget, og vil lyse litt opp for oss alle hver kveld framover.

Del av masteroppgaven

Vium har fått boltre seg som han vil i den tidligere sybutikken. Lokalet har stått tomt en stund, og bygning skal etter planen rives til sommeren.

Kunstinstallasjonen er en del av masteroppgaven til studenten fra Søgne. Han går på masterformgiving, kunst og håndverk ved Høgskolen Sørøst-Norge i Notodden, og er spesielt opptatt av steds spesifikk kunst i det offentlige rom.

Det kan komme mer

Videoinstallasjonen har ikke fått noe navn. Vium ønsker å bli både lærer og kunstner i framtida, og sier installasjonen kan oppleves ulikt fra person til person. Selv har han tenkt at de

rundt 400 «øynene» som ser utover Torget, både ser unge og eldre og litt av det som har skjedd i tidligere tider og det som skjer i dag.

Han ser ikke bort ifra at det etter hvert kan dukke opp mer kunst i lokalet, som han kan benytte fram til sommeren.

Kan kanskje føre til noe

- Det er bare blåsyde her?

- Ja, ler Vium, og understreker at det er helt tilfeldig.

Det er ikke noe system i hvor øynene ser. Først tenkte han å la alle se i samme retning, og så endte det med at de ser i alle himmelretninger.

- Hvordan er ditt eget syn på Torget i Notodden?

- Jeg ser for meg at det skjedde mye mer her før. Det er litt trist at halvparten er parkeringsplass, og at det ikke er noen offentlige kontorer her som trekker folk. Det burde vært mer liv, og kanskje kan «øynene» få det til å skje litt mer her, svarer Vium.

Skal dokumenteres

Siden dette er en del av masteroppgaven hans, skal han selv dokumentere det han har laget, som siden vil bli gransket av sensor.

- Skal du følge med på hvordan folk reagerer på installasjonen også?

Vium smiler og sier han kanskje skal få seg fast hjørneplass på Professor Birkeland Bar & Pub, og gjøre nettopp det.

SER ALT: - Disse «øynene» ser alt som skjer på Torget, smiler Mats Skjævesland Vium, som står bak kunstinstallasjon i den gamle sybutikken i Storgata.

PLAST: Vium har brukt rundt 400 lampekupler. De er laget på Norsk Formblåsning AS på Tuven. - Jeg fant mange i en søppelkonteiner og så fikk jeg flere som var feilprodusert fra bedriften, forklarer han.

BEGGE DELER: Mats Skjævesland Vium ønsker å bli både lærer og kunstner, og har alt hatt en klasse på besøk i «sybutikken».

Vedlegg 6: Nyhetsartikkel NRK Telemark 14.12.16

Nyhetsartikkel i NRK Telemark 14.12.16 (<https://www.nrk.no/telemark/oyekunst-for-torget-pa-notodden-1.13259593>)

Telemark

Telemarkscenen

Direkte/arkiv

TV

Radio

Øynene opp for torget!

Kunstner Mats Skjævesland Vium har laget en videoinstallasjon hvor 400 øyne ser utover torget på Notodden. Intensjonen er at folket skal få øynene opp for torget.

Lyskuler som øyne: Med bruk av tre videoprojektorer som spiller av film på lyskulene, dannes det 400 øyne som beveger seg i forskjellige retninger.
FOTO: HENRIK ARE MOGENSEN

Robln Lørgø Haugen
Journalist

Oppdatert 14.12.2016, kl. 15:48

– Det burde være en plass som inviterer både barn, ungdom og voksne. Et sted hvor man kan møte på folk, mener Mats Skjævesland Vium.

Slik ser ikke folk på torget på Notodden i dag. Flere forbipasserende som NRK har pratet med forteller at de synes det er mye biler og at det er trist at torget brukes opp på parkeringsplasser. Likevel forstår de at det er mangel på parkeringsplasser som er grunnen.

Notodden torg: Slik ser torget på Notodden ut. 24 parkeringsplasser tar mesteparten av plassen.
FOTO: SKJERMUMPF FRA MATS VIUM SIN YOUTUBE-VIDEO.

For 24 parkeringsplasser inntar mesteparten av dagens torg, med unntak av et par benker. Slikt skal ikke et torg se ut mener Vium. Derfor har han laget dette kunstverket hvor 400 øyne kikker utover Notodden torg.

– Jeg vil at folk skal gjøre som øynene, nemlig å se utover torget og bli bevisst på hva det er i dag. Er det slik folket vil at torget sitt skal se ut?

Vil ha lekeplass

Tone Marit Tesdal, seniorkonsulent i Notodden Utvikling AS, liker prosjektet.

– Det er et spennende og viktig fokus, og torget er faktisk noe vi i Notodden Utvikling jobber med.

– Vi vil ha en lekeplass. Vi vil gjerne at barn skal ha lyst til å dra til torget. Da vil de også dra med seg foreldrene, sier Tone Marit.

Tesdal sier at dette kun er et av tiltakene de vil gjøre. De vil også at torget skal appellere til flere enn barn og barnefamilier. Akkurat hva det skal være er enda er uvisst, ettersom de kun er i begynnelsen av planleggingsfasen, forteller Tesdal.

Mannen bak øynene: Kunstner Mats Skjævesland Vium har laget 400 øyne som ser utover torget på Notodden. FOTO: HENRIK ARNE MOGENSEN

Samlingssted

Vium er positiv til at det er planer for torget, og mener at Notodden utvikling er nødt til å legge til rette for ulike ting en kan gjøre, slik at flere type menneskegrupper vil benytte seg av torget.

– Jeg vil at folk skal kunne ta seg en kaffe, barn kan leke, og folk kan møtes for å prate. Et sted for alle og enhver, og at det skal være et attraktivt samlingssted.

Publisert 14.12.2016, kl. 13:58

Oppdatert 14.12.2016, kl. 15:48

